



LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA 2016

PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI DAN
PRESTASI KEWANGAN
AGENSI

**NEGERI
KELANTAN**



JABATAN AUDIT NEGARA
MALAYSIA



LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

**PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI
DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI**

**NEGERI KELANTAN
TAHUN 2016**

Jabatan Audit Negara Malaysia

The background features a large, stylized red triangle at the top right, composed of numerous small red triangles. Below it is a grey triangle, also made of smaller grey triangles. To the left of these is a white triangle, which is further divided into smaller white triangles. The overall effect is a modern, graphic design.

KANDUNGAN



KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
KATA PENDAHULUAN	vii
INTISARI LAPORAN	xi
BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016	
Pendahuluan	3
Objektif dan Metodologi Pengauditan	4
Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2016	4
BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI	
Latar Belakang	9
Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri	9
Kumpulan Wang Disatukan	9
Wang Awam	11
Akaun Hasil Disatukan	12
Akaun Pinjaman Disatukan	19
Akaun Amanah Disatukan	20
Penyata Prestasi Kewangan	26
Penyata Akaun Memorandum	27
Rumusan dan Syor Audit	34
BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI	
Pencapaian Pelaksanaan Projek Pembangunan RMKe-11	39
Rumusan	41

PERKARA	MUKA SURAT
---------	------------

**BAHAGIAN IV - PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA
KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI**

Pendahuluan	45
Pengauditan Penyata Kewangan	45
Kedudukan Penyerahan Penyata Kewangan	45
Pengesahan Penyata Kewangan	47
Pembentangan Penyata Kewangan	47
Prestasi Kewangan	47
Syor Audit	59

**BAHAGIAN V - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN
MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM
NEGERI**

Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri serta Aktiviti Jabatan/Agenzi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan	63
Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri	63
PENUTUP	67

LAMPIRAN

I Laporan Ketua Audit Negara	71
II Pernyataan Pegawai Kewangan Negeri dan Bendahari Negeri	72
III Penyata Kedudukan Kewangan	73
IV Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai	74
V Penyata Prestasi Kewangan	76
VI Penyata Akaun Memorandum	77
VII Nota Kepada Penyata Kewangan	78

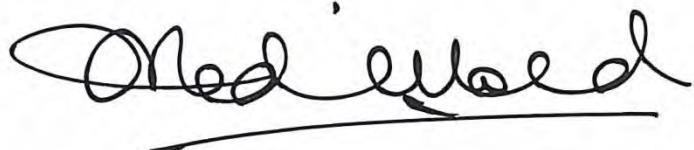
KATA PENDAHULUAN



KATA PENDAHULUAN

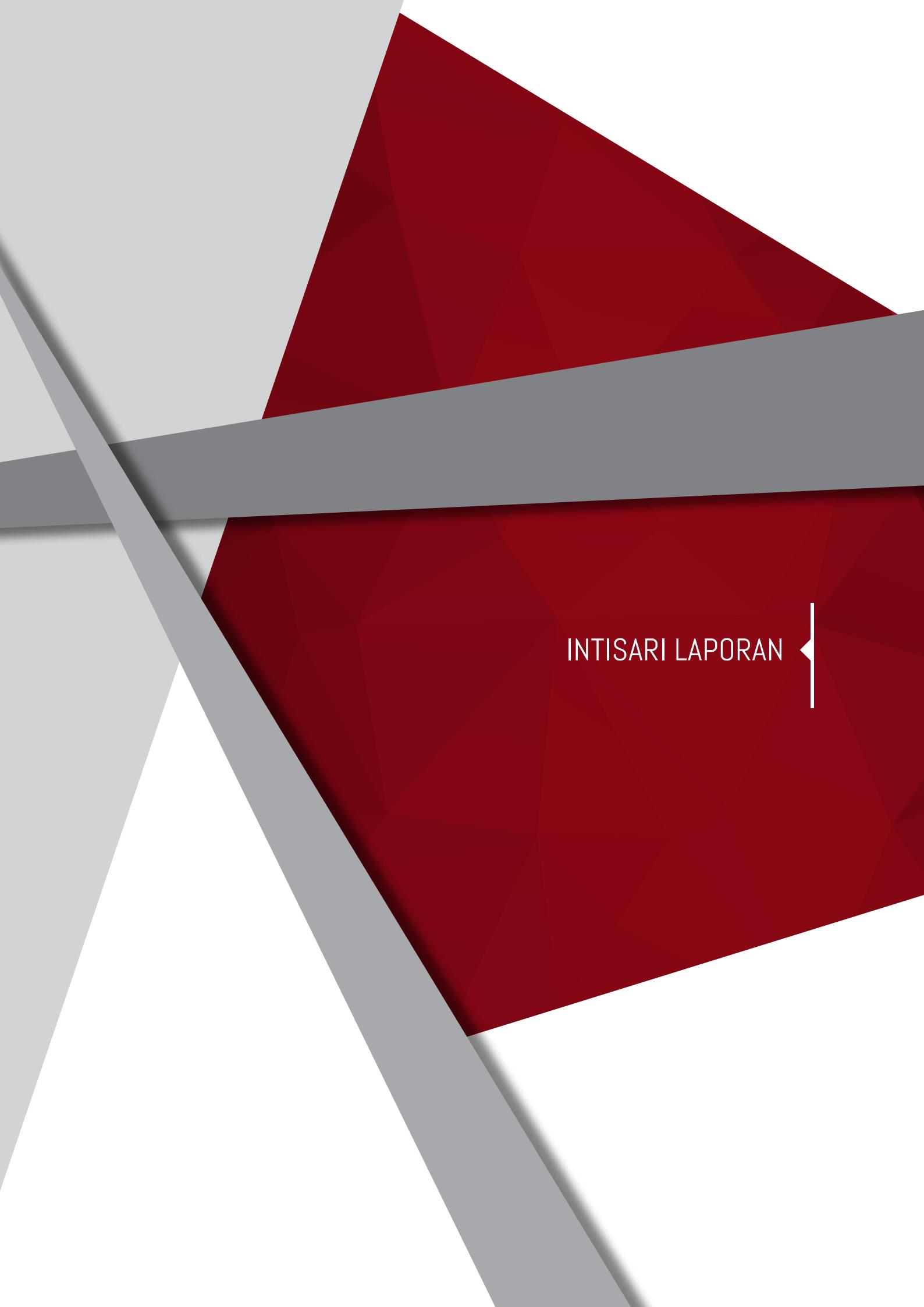
1. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Tahun 2016 Negeri Kelantan mengandungi laporan bagi Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri, Analisis Kewangan Kerajaan Negeri, Rancangan Pembangunan Kerajaan Negeri, Penyerahan, Pengesahan, Pembentangan dan Prestasi Penyata Kewangan Agensi Negeri serta Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara dan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri. Laporan mengenai Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi yang biasanya dilaporkan dalam Laporan ini dilaporkan di dalam Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Aktiviti/Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016 Siri 1.
2. Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan dan Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Persekutuan/Negeri/Agensi dan mengemukakan Laporan mengenainya kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan. Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong akan menitahkan supaya Laporan itu dibentangkan di Parlimen manakala Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan akan memperkenankan untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.
3. Laporan mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016 disediakan hasil daripada pengauditan yang dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri dan beberapa Jabatan/Agensi Negeri sepanjang tahun 2016. Bagi tujuan pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016, pengauditan terhadap sistem perakaunan serta dokumen yang berkaitan dengan terimaan dan bayaran telah dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri.
4. Pengauditan dijalankan adalah bertujuan untuk memberi pendapat sama ada Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berkenaan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan mengenainya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Pengauditan adalah dibuat dengan berpandukan kepada Akta Audit 1957 dan piawaian pengauditan yang diluluskan serta *International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) 1000*.

5. Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pegawai Jabatan/Agensi Negeri Kelantan yang telah memberikan kerjasama kepada pegawai saya sepanjang pengauditran dijalankan. Saya juga ingin melahirkan penghargaan dan terima kasih kepada pegawai saya yang telah berusaha gigih serta memberikan sepenuh komitmen untuk menyiapkan Laporan ini.



(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)
Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya
11 Oktober 2017



INTISARI LAPORAN



INTISARI LAPORAN

BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

1. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 menunjukkan gambaran yang benar dan saksama terhadap kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada tahun 2016. Semua dokumen sokongan dan rekod perakaunan bagi mengesahkan angka telah disediakan dan diselenggara dengan sewajarnya, teratur, kemas kini dan mencukupi serta dikemukakan untuk pengauditan bagi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum serta Nota Kepada Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

2. Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri adalah memuaskan. Baki terkumpul Kumpulan Wang Disatukan pada 31 Disember 2016 adalah RM24.27 juta, menurun sejumlah RM35.14 juta berbanding RM59.41 juta pada 31 Disember 2015. Kerajaan Negeri mencatatkan defisit sejumlah RM33.47 juta pada 31 Disember 2016 berbanding RM85.75 juta pada tahun 2015 bagi Akaun Hasil Disatukan. Kutipan hasil meningkat sejumlah RM109.99 juta atau 28.4% menjadi RM497.20 juta berbanding RM387.22 juta pada tahun 2015. Tunggakan hasil menurun sejumlah RM1.67 juta atau 1.5% menjadi RM106.50 juta daripada RM108.17 juta pada tahun 2015. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri pada keseluruhannya meningkat sejumlah RM57.71 juta atau 12.2% iaitu daripada RM472.97 juta pada tahun 2015 kepada RM530.68 juta pada tahun 2016.

3. Baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM21.28 juta atau 2.1% daripada RM1,004.36 juta pada tahun 2015 kepada RM1,025.64 juta pada tahun 2016. Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM23.82 juta atau 9.3% daripada RM256.91 juta pada tahun 2015 kepada RM280.72 juta pada tahun 2016. Pelaburan saham menurun RM4.23 juta atau 27.2% pada tahun 2016. Jumlah hutang awam meningkat sejumlah RM41.55 juta atau 3.1% menjadi RM1,396.36 juta berbanding RM1,354.81 juta pada tahun 2015. Tunggakan hutang awam oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2016 ialah RM391.89 juta.

BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

4. Pada keseluruhannya, prestasi pelaksanaan projek pembangunan Kerajaan Negeri di bawah RMKe-11 bagi tahun 2016 adalah memuaskan. Sejumlah RM147.21 juta atau 51.9% telah dibelanjakan berbanding RM283.72 juta peruntukan yang diluluskan. Daripada 4,170 jumlah projek yang dirancang, sebanyak 4,155 atau 99.6% telah berjaya disiapkan, 13 projek atau 0.3% sedang dilaksanakan dan hanya dua (2) projek atau 0.1% belum dimulakan.

BAHAGIAN IV - PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

5. Setakat 30 Jun 2017, kedudukan penyerahan dan penyediaan Penyata Kewangan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2015 bagi sembilan (9) Badan Berkanun Negeri (BBN), 12 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan adalah baik. Semua Penyata Kewangan Tahun 2015 telah disahkan dan diberi Sijil Tanpa Teguran. Setakat 21 Mac 2017, semua Penyata Kewangan Tahun 2015 BBN dan PBT telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6. Pada keseluruhannya, berdasarkan sembilan (9) Penyata Kewangan BBN yang diterima, kedudukan kewangan tahun 2016 adalah baik berbanding tahun 2015. Pada akhir tahun 2016, surplus pendapatan terkumpul atau keuntungan terkumpul BBN meningkat sejumlah RM30.11 juta atau 7.2%, jumlah aset bersih meningkat sejumlah RM30.31 juta atau 3.6%, aset semasa bersih meningkat sejumlah RM21.67 juta atau 10.9% dan surplus pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa meningkat sejumlah RM28.17 juta atau 1,024.4% berbanding tahun 2015. Pada tahun 2016, sebanyak 18 daripada 37 anak syarikat yang aktif di bawah lima (5) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM216.46 juta manakala baki 20 anak syarikat telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan iaitu RM67.06 juta. Satu (1) anak syarikat BBN yang dorman telah mendapat kerugian terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM0.17 juta.

BAHAGIAN V - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

7. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2015 telah dibentangkan pada 21 Mac 2017. Jawatankuasa telah bermesyuarat sebanyak tujuh (7) kali masing-masing dua (2) kali pada tahun 2016 dan lima (5) kali sehingga 5 Jun 2017 bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara yang terkini dan memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh Ketua Jabatan dan Agensi Negeri.

BAHAGIAN I
PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN BERAKHIR
31 DISEMBER 2016

BAHAGIAN I

PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

1. PENDAHULUAN

1.1. Seksyen 16(1) Akta Acara Kewangan, 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan Penyata Kewangan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata tersebut hendaklah dikemukakan kepada Ketua Audit Negara dalam tempoh tujuh (7) bulan selepas berakhirnya tahun kewangan berkenaan untuk diaudit seperti diperuntukkan di bawah Seksyen 9 Akta Audit, 1957.

1.2. Selaras dengan peruntukan undang-undang tersebut, Pegawai Kewangan Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2016 kepada Jabatan Audit Negara pada **31 Januari 2017**. Penyata tersebut melaporkan semua urus niaga kewangan asas tunai bagi tahun 2016 berkaitan dengan sumber dan penggunaan wang awam. Penyata tersebut mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.

1.3. Laporan Bendahari menerangkan kedudukan kewangan Kerajaan Negeri yang memberi ringkasan urus niaga kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

1.4. Penyata Kedudukan Kewangan menunjukkan jumlah wang tunai dan pelaburan yang dipegang bagi ketiga-tiga Akaun Kumpulan Wang Disatukan iaitu Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan. Selaras dengan asas perakaunan tunai ubah suai yang diguna pakai oleh Kerajaan Negeri, hanya pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan dan Deposit Dalam Bank melebihi tempoh tiga (3) bulan sahaja dilaporkan di Penyata Kedudukan Kewangan. Manakala pelaburan lain dilaporkan di Penyata Akaun Memorandum.

1.5. Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai menunjukkan aliran masuk dan aliran keluar tunai dan kesetaraan tunai bagi tahun berakhir 2016. Penerimaan adalah terdiri daripada hasil, pinjaman, penerimaan modal dan penerimaan lain seperti amanah dan deposit. Pembayaran pula adalah untuk membiayai perbelanjaan mengurus, pembangunan, modal serta bayaran balik pinjaman.

1.6. Penyata Prestasi Kewangan menunjukkan secara ringkas lebihan atau kurangan hasil keseluruhan berbanding dengan jumlah perbelanjaan mengurus dan

pembangunan, amaun anggaran dan sebenar hasil, perbelanjaan mengurus dan perbelanjaan pembangunan. Penyata ini juga menunjukkan pembiayaan sekiranya terdapat kurangan keseluruhan dan penggunaan dana sekiranya terdapat lebihan keseluruhan.

1.7. Penyata Akaun Memorandum adalah akaun yang menunjukkan kedudukan aset dan liabiliti Kerajaan Negeri. Aset Kerajaan Negeri merangkumi Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan. Manakala liabiliti Kerajaan Negeri pula terdiri daripada Hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan.

1.8. Nota Kepada Penyata Kewangan pula memberi penerangan dan maklumat terperinci mengenai jumlah yang ditunjukkan dalam penyata kewangan dan juga maklumat tambahan seperti peristiwa yang berlaku selepas tarikh penyata kedudukan kewangan dan angka perbandingan.

2. OBJEKTIF DAN METODOLOGI PENGAUDITAN

2.1. Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2.2. Pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen dijalankan secara berterusan sepanjang tahun 2016 dan 2017 (sehingga April) terhadap Pejabat Perbendaharaan Negeri dan teguran Audit mengenainya telah dibangkitkan kepada pihak Perbendaharaan Negeri dan Jabatan Negeri melalui surat pemerhatian Audit sebaik sahaja pengauditan selesai dijalankan. Pengesahan terhadap Penyata Kewangan secara muktamad dilaksanakan setelah menerima Penyata Kewangan daripada Pejabat Perbendaharaan Negeri. *Exit Conference* bersama YB Dato' Setiausaha Kerajaan Negeri, YB Dato' Pegawai Kewangan Negeri dan Ketua-ketua Jabatan telah diadakan pada 16 Mei 2017.

3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

3.1. Pengauditan penyata kewangan Kerajaan Negeri telah dilaksanakan mengikut Akta Audit 1957 dan berasaskan kepada piawaian pengauditan yang diluluskan serta *International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) 1000*. Akta dan Piawaian tersebut menghendaki pengauditan dirancang dan dilaksanakan bagi mendapat kepastian yang munasabah sama ada penyata kewangan adalah bebas daripada kesilapan dan ketinggalan yang ketara. Pengauditan itu termasuk memeriksa rekod secara semak uji, menyemak bukti yang menyokong angka dan memastikan penzahiran yang mencukupi dalam penyampaian penyata kewangan.

3.2. Persembahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun 2016 adalah selaras dengan Piawaian Perakaunan Kerajaan. **Pada pendapat Audit, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada keseluruhannya menunjukkan gambaran yang benar dan saksama tentang kedudukan kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 dan rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.** Sijil Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disertakan bersama dengan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan adalah seperti di **Lampiran I** hingga **Lampiran VII**.



BAHAGIAN II
ANALISIS KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

4. LATAR BELAKANG

Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016, juga membuat analisis terhadap maklumat kewangan bagi menentukan tahap prestasi kewangan Kerajaan Negeri. Hasil analisis yang dijalankan adalah berdasarkan kedudukan Wang Tunai, Pelaburan, Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan. Analisis juga meliputi prestasi penerimaan dan pembayaran wang tunai, prestasi kewangan serta aset dan liabiliti di Penyata Akaun Memorandum.

4.1. KEDUDUKAN KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Penyata Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri ini menunjukkan pegangan Wang Awam di bawah Kumpulan Wang Disatukan. Wang Awam terdiri daripada Wang Tunai dan Pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan melalui Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.

4.2. KUMPULAN WANG DISATUKAN

4.2.1. Mengikut Penyata Kedudukan Kewangan, Kumpulan Wang Disatukan pada 31 Disember 2016 adalah berjumlah RM24.27 juta. Jumlah tersebut terdiri daripada aset berbentuk wang tunai sejumlah RM20.29 juta dan pelaburan sejumlah RM3.98 juta. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Negeri Kelantan pada 31 Disember 2016 berbanding tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.1**.

JADUAL 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-722.12	-755.59	-33.47	-4.6
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	39.67	38.51	-1.16	-2.9
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	741.86	741.35	-0.51	-0.1
	i) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	734.86	814.86	80.0	10.9
	ii) Kumpulan Wang Pembangunan	-496.93	-599.48	-102.55	-20.6
	iii) Kumpulan Wang Amanah Awam	81.41	88.05	6.64	8.2
	iv) Akaun Deposit	422.52	437.92	15.40	3.6
JUMLAH		59.41	24.27	-35.14	-59.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.2.2. Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah mengalami penurunan sejumlah RM35.14 juta atau 59.1% iaitu daripada RM59.41 juta pada tahun 2015 menjadi RM24.27 juta pada tahun 2016. Penurunan ini antara lain disebabkan oleh penurunan baki Akaun Hasil Disatukan dan Kumpulan Wang Pembangunan berjumlah masing-masingnya RM33.47 juta dan RM102.55 juta pada tahun semasa.

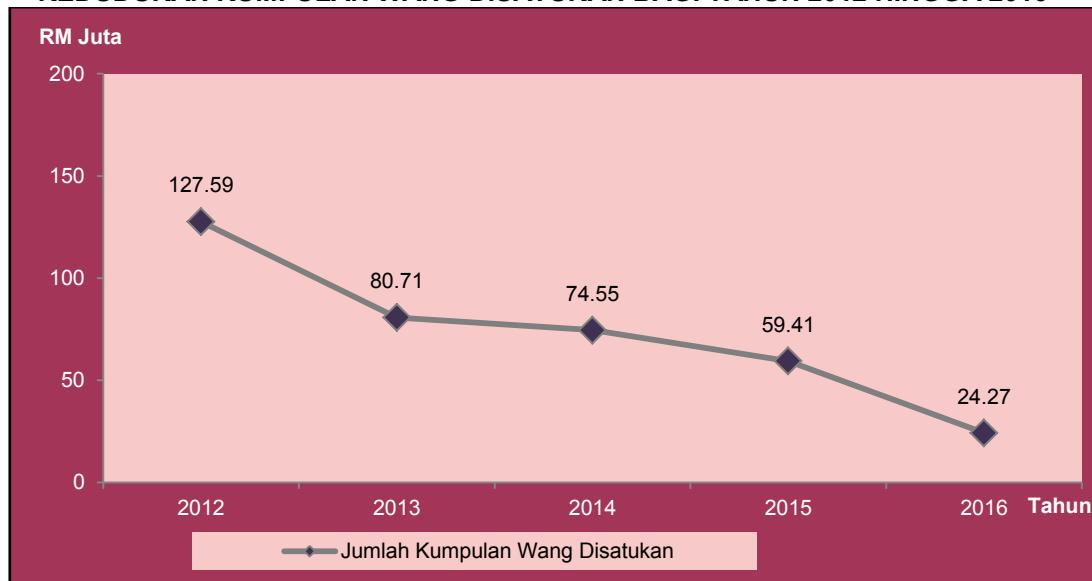
4.2.3. Baki Kumpulan Wang Disatukan pada tahun 2016 adalah yang terendah dalam tempoh lima (5) tahun. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.2** dan **Carta 4.1**.

**JADUAL 4.2
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016**

BIL.	BUTIRAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-508.12	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	1.87	27.70	36.16	39.67	38.51
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	633.84	638.92	674.76	741.86	741.35
	i) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	81.81	76.50	668.06	734.86	814.86
	ii) Kumpulan Wang Pembangunan	-283.26	-370.96	-433.92	-496.93	-599.48
	iii) Kumpulan Wang Amanah Awam	481.43	577.59	70.56	81.41	88.05
	iv) Akaun Deposit	353.86	355.78	370.05	422.52	437.92
JUMLAH		127.59	80.71	74.55	59.41	24.27

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

**CARTA 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016**



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.3. WANG AWAM

4.3.1. PELABURAN

4.3.1.1. Mengikut Seksyen 8(3)(b) Akta Tatacara Kewangan 1957, Kerajaan Negeri dibenarkan melabur dalam deposit di bank dan pelaburan saham sekiranya mempunyai lebihan wang. Pelaburan terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah dan Pelaburan Am. Pelaburan Kumpulan Wang Amanah adalah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulan Wang Amanah/Akaun Amanah selaras dengan Seksyen 9 dan 10, Akta Tatacara Kewangan 1957, Arahan Amanah dan peraturan yang dikuatkuasakan. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulan Wang Amanah.

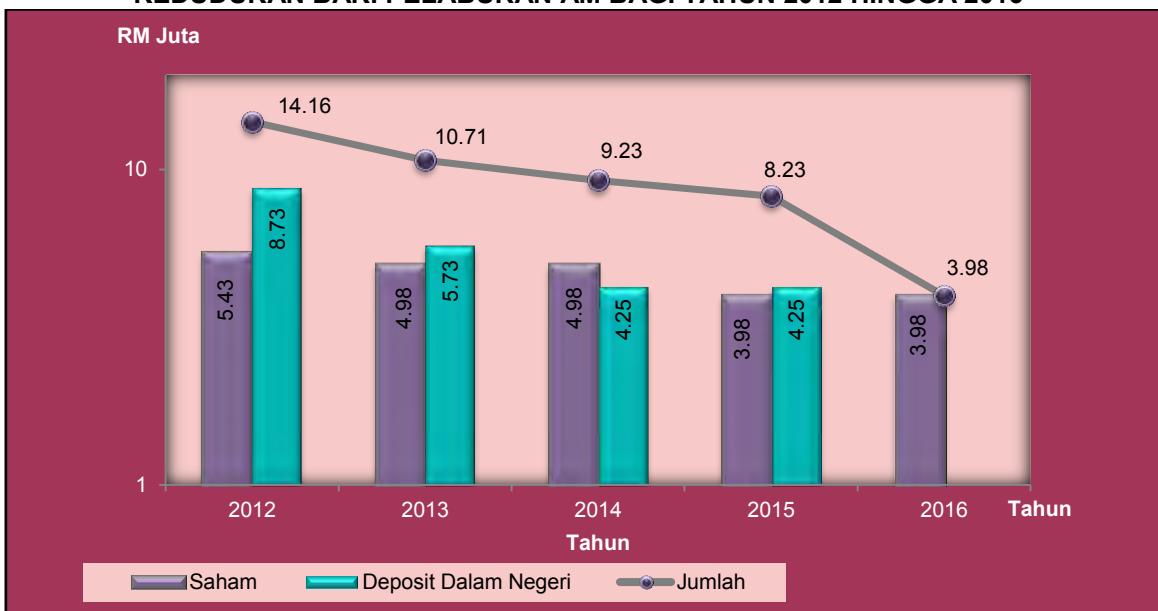
4.3.1.2. Kedudukan pelaburan bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan pelaburan mengalami penurunan setiap tahun sejak 2013 hingga 2016. Baki pelaburan pada tahun 2016 adalah yang terendah dalam tempoh lima (5) tahun. Baki pelaburan bagi tempoh tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.3** dan **Carta 4.2**.

**JADUAL 4.3
BAKI PELABURAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016**

BIL.	BUTIRAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Saham	5.43	4.98	4.98	3.98	3.98
2.	Deposit Dalam Negeri	8.73	5.73	4.25	4.25	0.00
JUMLAH		14.16	10.71	9.23	8.23	3.98

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

CARTA 4.2
KEDUDUKAN BAKI PELABURAN AM BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.4. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengakaunkan semua urus niaga kutipan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 97 dan Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a), Akta Acara Kewangan 1957. Kerajaan Negeri telah mengakhiri tahun kewangan 2016 dengan defisit semasa berjumlah RM33.47 juta. Defisit ini berpunca daripada perbelanjaan mengurus berjumlah RM530.68 juta melebihi hasil yang diperoleh berjumlah RM497.20 juta. Maklumat mengenai hasil dan perbelanjaan mengurus adalah seperti berikut:

4.4.1. Hasil

Kerajaan Negeri memungut tiga (3) jenis hasil yang terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai dan Terimaan Bukan Hasil.

4.4.1.1. Kutipan Hasil Sebenar Berbanding Anggaran yang Diluluskan

Pada tahun 2016, kutipan hasil sebenar berjumlah RM497.20 juta iaitu RM96.60 juta atau 16.3% kurang berbanding anggaran yang diluluskan berjumlah RM593.80 juta adalah seperti di **Jadual 4.4**.

JADUAL 4.4
KUTIPAN HASIL SEBENAR BERBANDING ANGGARAN BAGI TAHUN 2016

BIL.	KATEGORI	ANGGARAN DILULUSKAN	HASIL SEBENAR	PERBEZAAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	163.49	107.16	-56.33	-34.5
2.	Hasil Bukan Cukai	289.45	218.17	-71.28	-24.6
3.	Terimaan Bukan Hasil	140.86	171.88	31.02	22.0
JUMLAH		593.80	497.20	-96.60	-16.3

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016

4.4.1.2. Kutipan Hasil Sebenar Bagi Tahun 2016 Berbanding 2015

Pada keseluruhannya, hasil yang dikutip oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2016 adalah berjumlah RM497.20 juta iaitu meningkat sejumrah RM109.99 juta atau 28.4% berbanding tahun 2015 berjumlah RM387.22 juta. Punca peningkatan hasil adalah disebabkan oleh peningkatan kutipan Premium Tanah yang dikutip oleh Pejabat Pengarah Tanah dan Galian dan Pejabat Tanah dan Jajahan Tanah Merah, Jeli dan Gua Musang, bayaran yang diterima dari Pemberian 10% Dari Kos Projek Pembangunan Kerajaan Persekutuan Yang Dikelolakan oleh Kerajaan Negeri, hasil Royalti Emas dan Bayaran Balik Pinjaman oleh Badan Berkanun dan Penguasa Tempatan. Kutipan hasil berbanding tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.5**.

JADUAL 4.5
KUTIPAN HASIL SEBENAR PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	KATEGORI	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	(RM Juta)	(%)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	85.39	107.16	21.77	25.5
2.	Hasil Bukan Cukai	141.41	218.17	76.76	54.3
3.	Terimaan Bukan Hasil	160.42	171.88	11.46	7.1
JUMLAH		387.22	497.20	109.99	28.4

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.1.3. Prestasi Kutipan Hasil Sebenar Bagi Tahun 2012 Hingga 2016

Perbandingan kutipan hasil bagi tempoh tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan peningkatan kutipan hasil bagi tahun 2012 sehingga tahun 2014 tetapi menurun pada tahun 2015 sebelum meningkat semula pada tahun 2016. Prestasi hasil negeri bagi tempoh tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.6** dan **Carta 4.3**.

JADUAL 4.6
KUTIPAN HASIL SEBENAR BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Hasil Cukai	76.51	83.90	82.63	85.39	107.16
2.	Hasil Bukan Cukai	131.79	114.63	141.64	141.41	218.17
3.	Terimaan Bukan Hasil	165.34	179.56	177.73	160.42	171.88
JUMLAH		373.65	378.10	402.00	387.22	497.20

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

CARTA 4.3
KUTIPAN HASIL NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.4.1.4. Penyumbang Utama Hasil Kerajaan Negeri

Hasil Kerajaan Negeri merupakan sumber utama yang digunakan bagi tujuan perbelanjaan mengurus. Penyumbang utama hasil Kerajaan Negeri adalah Premium Tanah, Royalti Kayu Kayan, Cukai Tanah, Pemberian Mengikut Ramai Penduduk dan Premium Perhutanan. Butiran hasil ini telah menyumbang sejumlah RM200.97 juta atau 40.4% daripada jumlah hasil tahun 2016 yang berjumlah RM497.20 juta. Butiran terperinci lima (5) hasil Kerajaan Negeri bagi tempoh 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.7**.

JADUAL 4.7
PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	PUNCA HASIL	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Premium Tanah	45.56	22.53	44.60	26.31	75.21
2.	Royalti Kayu Kayan	21.57	20.12	21.33	22.40	22.96
3.	Cukai Tanah	32.37	34.16	34.09	35.19	36.40
4.	Pemberian Mengikut Ramai Penduduk	22.98	27.41	25.87	24.75	25.06
5.	Premium Perhutanan	18.83	30.96	23.51	33.75	41.34
JUMLAH		141.31	135.18	149.40	142.40	200.97

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.4.1.5. Analisis Peningkatan dan Penurunan Hasil Ketara

a. Peningkatan Hasil Ketara

Analisis Audit terhadap hasil mendapati 76 daripada 157 butiran hasil menunjukkan peningkatan pada tahun 2016. Butiran Premium Tanah menunjukkan peningkatan tertinggi iaitu RM48.90 juta atau 185.8%. Empat (4) butiran hasil yang mencatat peningkatan ketara pada tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Jadual 4.8**.

JADUAL 4.8
PENINGKATAN HASIL YANG KETARA PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL (Tahun)		PERUBAHAN		PUNCA
		2015	2016	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
1.	Premium Tanah	26.31	75.21	48.90	185.8	Kutipan premium tanah dari beberapa agensi seperti FELDA, KESEDAR dan permohonan milik tanah ladang dari syarikat.
2.	Pemberian 10% Dari Kos Projek Pembangunan Kerajaan Persekutuan yang Dikelolakan oleh Kerajaan Negeri	8.83	29.42	20.60	233.1	Bayaran perkhidmatan yang diterima oleh Kerajaan Negeri kerana melaksanakan projek Kerajaan Persekutuan.
3.	Royalti Emas	7.26	22.11	14.85	204.5	Kutipan tunggakan Royalti Emas dari tahun 2013-2016.
4.	Bayaran Balik Pinjaman oleh Badan Berkanun dan Pengguna Tempatan	8.52	17.92	9.40	110.3	Bayaran balik pinjaman yang diterima dari Badan Berkanun dan Pengguna Tempatan melibatkan terimaan pokok dan faedah.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

b. Penurunan Hasil Ketara

Analisis Audit mendapati butiran hasil Pelbagai Perolehan Jualan yang Lain menunjukkan penurunan hasil yang ketara pada tahun 2016 iaitu sejumlah RM0.55 juta atau 81.0%. Antara butiran hasil yang mengalami penurunan ketara pada tahun 2016 berbanding tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.9**.

JADUAL 4.9
PENURUNAN HASIL YANG KETARA PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL (Tahun)		PERUBAHAN		PUNCA
		2015	2016	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
1.	Pelbagai Perolehan Jualan yang Lain	0.68	0.13	-0.55	-81.0	Penurunan jualan buku dakwah di Jabatan Hal Ehwal Ugama Islam Negeri Kelantan disebabkan tiada penerbit untuk menerbitkan buku baru serta setiap penerbitan baru memerlukan kelulusan Kementerian Dalam Negeri.
2.	Jualan Harta Benda Kerajaan	0.45	0.20	-0.25	-55.6	Melibatkan jualan lelongan kereta dan kutipan jualan harta benda yang berkurang berbanding tahun 2015.
3.	Pelbagai Sumbangan yang Lain	0.84	0.38	-0.46	-54.6	Terimaan tahun 2016 melibatkan sumbangan Festival Kelantan di Hatyai, Pemberian <i>Magic of The Night</i> dan penyertaan Booth di IGEM 2016.
4.	Bayaran Balik Harga Tanah Projek Pangaspuri Wakaf CheYeh	2.30	0.65	-1.65	-71.7	Pemaju tidak mematuhi perjanjian di mana bayaran yang dibuat tidak mengikut jadual.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.2. Perbelanjaan Mengurus

4.4.2.1. Perbelanjaan mengurus terbahagi kepada dua (2) jenis iaitu perbelanjaan tanggungan dan perbelanjaan perbekalan. Mengikut Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan, perbelanjaan tanggungan adalah perbelanjaan yang dipertanggungkan terus kepada Kumpulan Wang Disatukan termasuk bayaran pencen, ganjaran, pampasan dan bayaran balik hutang awam. Manakala perbelanjaan perbekalan pula adalah untuk membiayai aktiviti dan kegiatan harian.

4.4.2.2. Pada tahun 2016, peruntukan asal yang diluluskan bagi perbelanjaan mengurus adalah RM639.41 juta. Peruntukan ini telah ditambah sejumlah RM48.47 juta menjadikan jumlah peruntukan muktamad bagi tahun 2016 adalah berjumlah RM687.88 juta. Sejumlah RM530.68 juta atau 77.1% telah dibelanjakan daripada jumlah peruntukan muktamad tahun 2016. Pada keseluruhannya, perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri telah meningkat sejumlah RM57.71 juta atau 12.2% menjadi RM530.68 juta pada tahun 2016 berbanding RM472.97 juta pada tahun 2015. Punca peningkatan perbelanjaan ini adalah disebabkan peningkatan butiran Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap dari RM189.55 juta pada tahun 2015 kepada RM225.87 juta pada tahun 2016 iaitu meningkat sejumlah RM36.31 juta atau 19.2%. Peningkatan perbelanjaan yang ketara di bawah butiran ini adalah Pemberian Dalam Negeri. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri bagi tahun 2016 berbanding 2015 mengikut maksud perbelanjaan adalah seperti di **Jadual 4.10**.

JADUAL 4.10
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	168.90	172.98	4.09	2.4
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	100.41	116.63	16.22	16.2
3.	Aset	13.68	14.40	0.71	5.2
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	189.55	225.87	36.31	19.2
5.	Perbelanjaan Lain	0.42	0.80	0.38	90.4
JUMLAH		472.97	530.68	57.71	12.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.2.3. Perbelanjaan mengurus yang mencatatkan perubahan yang ketara pada tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Jadual 4.11**.

JADUAL 4.11
PENINGKATAN PERBELANJAAN KETARA PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	TAHUN		PERUBAHAN		PUNCA
		2015	2016	(RM Juta)	(RM Juta)	
		(RM Juta)	(%)			
1.	Pemberian Dalam Negeri	177.46	208.73	31.26	17.6	Peningkatan pemberian kepada Yayasan Islam Kelantan, Pihak Berkuasa Tempatan dan peningkatan bayaran Skim Perlindungan Sosial Kifaalah untuk warga emas.
2.	Perkhidmatan Iktisas dan Perkhidmatan Yang Dibeli	48.86	58.87	10.00	20.5	Peningkatan pengambilan kakitangan kontrak, bayaran kursus pengawal peribadi dan bayaran guaman.
3.	Elaun Tetap	42.30	48.62	6.32	14.9	Kenaikan elauan Anggota Pentadbiran dan Ahli Dewan Undangan Negeri Kelantan mulai 1 Januari 2016.
4.	Penyelenggaraan dan Pembaikan Kecil	13.27	17.70	4.43	33.4	Bayaran penyelenggaraan istana.
5.	Perhubungan dan Utiliti	13.12	16.49	3.37	25.7	Pertambahan kemudahan laluan internet untuk Pejabat Tanah dan Galian, Pejabat Tanah dan Jajahan dan Jabatan Agama Islam.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

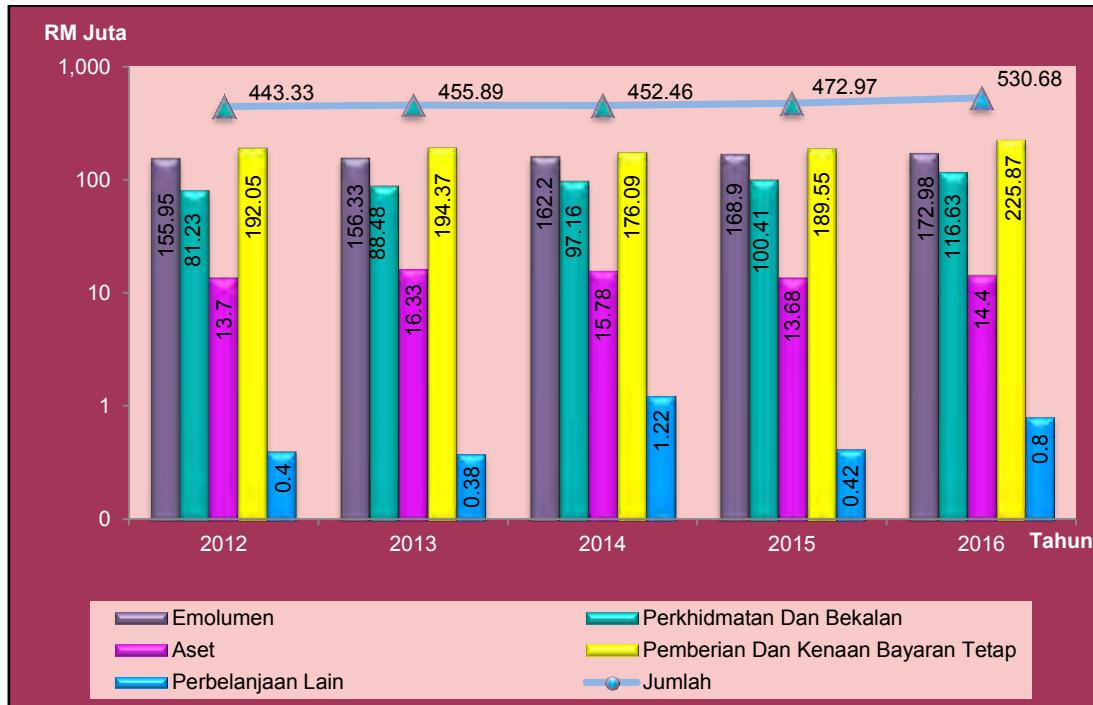
4.4.2.4. Perbandingan perbelanjaan mengurus bagi tahun 2012 hingga tahun 2016 menunjukkan peningkatan pada tahun 2013 kemudian menurun pada tahun 2014 dan meningkat semula sehingga tahun 2016 seperti yang ditunjukkan di **Jadual 4.12** dan **Carta 4.4**.

JADUAL 4.12
PERBELANJAAN MENGURUS KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Emolumen	155.95	156.33	162.20	168.90	172.98
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	81.23	88.48	97.16	100.41	116.63
3.	Aset	13.70	16.33	15.78	13.68	14.40
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	192.05	194.37	176.09	189.55	225.87
5.	Perbelanjaan Lain	0.40	0.38	1.22	0.42	0.80
JUMLAH		443.33	455.89	452.46	472.97	530.68

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

CARTA 4.4
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.4.3. Prestasi Akaun Hasil Disatukan

4.4.3.1. Kerajaan Negeri Kelantan mengakhiri tahun kewangan 2016 dengan defisit semasa berjumlah RM33.47 juta iaitu penurunan defisit sejumlah RM52.27 atau 61.0% berbanding defisit berjumlah RM85.75 juta pada tahun 2015. Defisit terkumpul Akaun Hasil Disatukan meningkat 4.6% kepada RM755.59 juta pada tahun 2016 berbanding defisit RM722.12 juta pada tahun 2015. Maklumat lanjut adalah seperti di **Jadual 4.13**.

JADUAL 4.13
PRESTASI KEWANGAN AKAUN HASIL
DISATUKAN BAGI TAHUN 2016 BERBANDING 2015

PERIHAL	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-636.37	-722.12	-85.75	-13.5
Hasil	387.22	497.20	109.99	28.4
Perbelanjaan Mengurus	472.97	530.68	57.71	12.2
Surplus/Defisit Bagi Tahun	-85.75	-33.47	52.27	61.0
BAKI PADA 31 DISEMBER	-722.12	-755.59	-33.47	4.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.3.2. Analisis trend bagi tahun 2012 hingga 2016 mendapati Akaun Hasil Disatukan mencatatkan defisit terkumpul yang berterusan di mana defisit pada tahun 2016 adalah yang tertinggi bagi tempoh lima (5) tahun tersebut. Kedudukan Akaun Hasil Disatukan bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.14**.

JADUAL 4.14
BAKI AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

PERKARA	TAHUN				
	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	-438.44	-508.13	-585.90	-636.37	-722.12
Hasil	373.64	378.10	402.00	387.22	497.20
Perbelanjaan Mengurus	443.33	455.89	452.46	472.97	530.68
Surplus/Defisit Bagi Tahun	-69.69	-77.78	-50.46	-85.75	-33.47
BAKI PADA 31 DISEMBER	-508.13	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.5. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

4.5.1. Akaun Pinjaman Disatukan ditubuhkan mengikut kehendak Seksyen 7(b), Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini digunakan untuk mengakaun semua pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan, bayaran balik pinjaman dan pindahan penerimaan pinjaman ke Kumpulan Wang Pembangunan atau Akaun Hasil Disatukan.

4.5.2. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri telah menerima pinjaman berjumlah RM45.44 juta daripada Kerajaan Persekutuan. Tujuan pinjaman yang diterima adalah bagi membiayai projek berikut:

- Projek Skim Bekalan Air Merbau Chondong Fasa II, Machang bernilai RM20.79 juta;
- Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) bernilai RM16.27 juta;

- Projek Menaik Taraf Loji Rawatan Air Kg Chap, Bachok bernilai RM1.15 juta; dan
- Projek Mengurangkan Kadar Kehilangan Air Tidak Berhasil (NRW) Fasa 2 bernilai RM7.23 juta.

4.5.3. Kedudukan Akaun Pinjaman Disatukan bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 4.15**.

JADUAL 4.15
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

PINJAMAN	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015	2016	(RM Juta)	(%)
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	36.16	39.67	3.50	9.7
Terimaan	63.90	45.44	-18.47	-28.9
Pindahan	60.40	46.59	-13.81	-22.9
BAKI PADA 31 DISEMBER	39.67	38.51	-1.16	-2.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.5.4 Akaun Pinjaman Disatukan pada akhir tahun 2016 berbaki RM38.51 juta kerana pinjaman-pinjaman bagi membiayai Projek Skim Bekalan Air Merbau Chondong Fasa II, Machang berjumlah RM20.79 juta, Projek Mengurangkan Kadar Kehilangan Air Tidak Berhasil (NRW) Fasa 2 bernilai RM7.23 juta dan Projek Menaiktaraf Loji Rawatan Air Kampung Chap, Bachok berjumlah RM1.15 juta belum disalurkan kepada Air Kelantan Sdn. Bhd sementara pinjaman untuk Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baharu) berjumlah RM9.34 juta masih belum dipindahkan ke Kumpulan Wang Pembangunan pada 31 Disember 2016.

4.6. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan adalah sebahagian daripada Kumpulan Wang Disatukan yang diwujudkan di bawah Seksyen 7(c) Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam dan Akaun Wang Deposit. Semua penerimaan dan pembayaran wang amanah diakaunkan mengikut kehendak Arahan Amanah dan Suratcara Amanah di bawah Seksyen 9 dan Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan, 1957. Pada akhir tahun 2016, Akaun Amanah Disatukan berbaki kredit berjumlah RM741.35 juta berbanding baki kredit berjumlah RM741.86 juta pada tahun 2015 iaitu penurunan sejumlah RM0.51 juta atau 0.1%.

4.6.1. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

Kumpulan Wang Amanah Kerajaan ditubuhkan di bawah peruntukan Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 bagi tujuan mengakaunkan terimaan daripada peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu. Penubuhannya adalah tertakluk kepada kelulusan Badan Perundangan Negeri.

4.6.1.1. Kumpulan Wang Pembangunan

- a. Kumpulan Wang Pembangunan ditubuhkan di bawah Akta Kumpulan Wang Pembangunan Tahun 1966 (Akta 406) dan diperakaunkan dalam Penyata Kumpulan Wang Pembangunan. Sumber kewangan bagi kumpulan wang ini terdiri daripada terimaan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, pindahan daripada Akaun Hasil Disatukan dan Akaun Pinjaman Disatukan. Kumpulan Wang Pembangunan ini hanya boleh dibelanjakan bagi maksud yang ditentukan oleh Akta tersebut. Penerimaan kumpulan wang ini pada tahun 2016 berjumlah RM44.66 juta adalah terdiri daripada pinjaman dari Kerajaan Persekutuan berjumlah RM16.06 juta dan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM28.60 juta. Pembayaran dari Kumpulan Wang Pembangunan pada tahun 2016 adalah berjumlah RM147.21 juta berbanding RM124.09 juta pada tahun 2015 iaitu meningkat sejumlah RM23.13 juta atau 18.6%.
- b. Baki defisit terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan pada akhir tahun 2015 berjumlah RM496.93 juta meningkat kepada RM599.48 juta pada akhir tahun 2016 kerana tahun semasa mencatatkan defisit perbelanjaan pembangunan berjumlah RM102.55 juta. Perbandingan baki defisit pada tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Jadual 4.16**.

**JADUAL 4.16
BAKI KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN PADA TAHUN 2015 DAN 2016**

PERIHAL	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-433.92	-496.93	-63.01	-14.5
Penerimaan	61.07	44.66	-16.42	-26.9
Pembayaran	124.09	147.21	23.13	18.6
Lebihan/Kurangan	-63.01	-102.55	-39.54	-62.8
BAKI PADA 31 DISEMBER	-496.93	-599.48	-102.55	-20.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

- c. Kedudukan perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2015 dan 2016 mengikut Jabatan adalah seperti di **Jadual 4.17**.

JADUAL 4.17
PERBELANJAAN PEMBANGUNAN BAGI
TAHUN 2015 DAN 2016 MENGIKUT JABATAN

BIL.	JABATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1	Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan	54.63	69.33	14.70	26.9
2	Pejabat Perbendaharaan Negeri	4.00	4.00	0.00	0.0
3	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	8.84	8.51	-0.33	-3.8
4.	Jabatan Pertanian Negeri	2.33	2.36	0.02	1.0
5	Jabatan Kerja Raya Negeri	16.05	20.70	4.65	29.0
6	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	2.25	3.22	0.97	43.2
7	Jabatan Perikanan Negeri Kelantan	0.55	0.82	0.26	47.9
8	Jabatan Perhutanan Negeri	0.93	0.64	-0.29	-30.9
9	Pejabat Pembangunan Negeri	34.50	37.64	3.13	9.1
JUMLAH		124.09	147.21	23.13	18.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

- d. Kedudukan perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2016 berbanding peruntukan diluluskan mengikut Jabatan pula adalah seperti **Jadual 4.18**.

JADUAL 4.18
PERBELANJAAN SEBENAR BERBANDING PERUNTUKAN TAHUN 2016

BIL.	JABATAN/AGENSI PELAKSANA/LAIN	PERUNTUKA N 2016	PERBELANJ AAN 2016	PENCAPAIAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan	193.93	69.33	35.7
2.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	4.00	4.00	100.0
3.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	9.32	8.51	91.3
4.	Jabatan Pertanian Negeri	2.36	2.36	100.0
5.	Jabatan Kerja Raya Negeri	21.10	20.70	98.1
6.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	3.22	3.22	100.0
7.	Jabatan Perikanan Negeri Kelantan	0.83	0.82	98.5
8.	Jabatan Perhutanan Negeri	1.01	0.64	63.4
9.	Pejabat Pembangunan Negeri	45.45	37.64	82.8
10.	Perbelanjaan Mengejut	2.50	0.00	0.0
JUMLAH		283.72	147.21	51.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

- e. Merujuk kepada **Jadual 4.18**, semua Jabatan telah berbelanja melebihi daripada 50% berbanding peruntukan diterima manakala Perbelanjaan Mengejut pula tidak dibelanjakan langsung sepanjang tahun 2016.

4.6.1.2. Kumpulan Wang Penyelenggaraan Jalan Negeri

- a. Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 10(1)(a) Akta Tatacara Kewangan Tahun 1957. Sumber kewangan akaun amanah ini adalah daripada pemberian Kerajaan Persekutuan. Akaun amanah ini digunakan khusus bagi membiayai program penyelenggaraan semua jalan negeri dan perbelanjaan pengurusan lain yang berkaitan. Baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri pada akhir tahun 2016 adalah berjumlah RM602.47 juta berbanding RM575.19 juta pada akhir tahun 2015 iaitu peningkatan sejumlah RM27.28 juta atau 4.7%. Kedudukan baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.19**.

**JADUAL 4.19
KEDUDUKAN BAKI KUMPULAN WANG AMANAH
PENYELENGGARAAN JALAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016**

TAHUN	BAKI PADA 1 JANUARI	TERIMAAN	PERBELANJAAN	BAKI PADA 31 DISEMBER	PENGUNAAN
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
2012	343.87	132.78	56.92	419.73	42.9
2013	419.73	178.59	84.52	513.80	47.3
2014	513.80	185.65	142.30	557.15	76.6
2015	557.15	192.40	174.36	575.19	90.6
2016	575.19	203.95	176.67	602.47	86.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

- b. Peruntukan daripada Kerajaan Persekutuan yang diterima pada tahun 2016 meningkat sejumlah RM11.55 juta selari dengan peningkatan panjang jalan negeri yang didaftarkan. Panjang jalan yang didaftarkan ialah 20,523.34 km termasuk jalan pertanian di bawah seliaan Jabatan Pengairan dan Saliran sepanjang 281.10 km berbanding 20,021.22 km pada tahun 2015. Walaupun perbelanjaan meningkat sejumlah RM2.31 juta pada tahun 2016 berbanding 2015, akaun amanah masih menunjukkan baki yang tinggi pada setiap tahun.

4.6.2. Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang Amanah Awam ditubuhkan di bawah Seksyen 9, Akta Tatacara Kewangan 1957 iaitu terdiri daripada Kumpulan Wang Khas yang dipegang oleh Kerajaan Negeri dan wang amanah yang diterima bagi maksud tertentu. Pengurusan akaun ini perlu dibuat mengikut Arahan Amanah yang diluluskan oleh Perbendaharaan Negeri.

4.6.2.1. Sejumlah 19 Akaun Amanah diselenggara pada tahun 2016 iaitu 11 Akaun Amanah yang masih aktif, tujuh (7) Akaun Amanah dengan baki tidak berubah dan satu (1) Akaun Amanah yang baru diwujudkan pada tahun semasa.

4.6.2.2. Pada tahun 2016 baki Kumpulan Wang Amanah Awam telah meningkat sejumlah RM6.64 juta atau 8.2% kepada RM88.05 juta berbanding RM81.41 juta pada tahun 2015. Di antara sebab peningkatan adalah kerana pada tahun 2016 baki Akaun Amanah Kumpulan Wang Pembangunan Hutan yang meningkat kepada RM57.97 juta berbanding RM52.78 juta pada tahun 2015. Kedudukan Kumpulan Wang Amanah pada tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Jadual 4.20**.

JADUAL 4.20
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG
AMANAH AWAM PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	70.56	81.41	10.85	15.4
Penerimaan	40.10	22.54	-17.56	-43.8
Pembayaran	29.25	15.90	-13.35	-45.6
Baki Pada 31 Disember	81.41	88.05	6.64	8.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.6.2.3. Tiga (3) akaun amanah dengan baki sejumlah RM3.78 juta tidak aktif bagi tempoh melebihi tiga (3) tahun iaitu Akaun Amanah Projek Penubuhan Kilang Pemprosesan Kenaf dan Projek Pengeluaran dan Pemprosesan Ubi Keledek, Akaun Amanah Dana Khas Kerajaan Persekutuan dan Akaun Amanah Membaiki Istana Kubang Kerian. Akaun Amanah ini wajarlah ditutup dan bakinya dipindahkan ke Hasil Kerajaan Negeri atau sepetimana arahan Amanah.

4.6.2.4. Tabung Serambi Mekah

- a. Akaun Amanah Tabung Serambi Mekah ditubuhkan untuk mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri, agensi Kerajaan, anak-anak syarikat Kerajaan Negeri dan syarikat-syarikat swasta. Wang dalam Tabung ini akan digunakan untuk membiayai aktiviti-aktiviti pembangunan sosio ekonomi berbentuk bantuan segera kepada golongan fakir miskin, mangsa malapetaka dan bencana alam untuk kesejahteraan rakyat.
- b. Akaun ini yang pada asalnya dikawal oleh Pejabat Perbendaharaan Negeri telah diletakkan di bawah kawalan Pejabat Pembangunan Negeri mulai tahun 2015 dan ditadbir oleh satu (1) Jawatankuasa Akaun yang

dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar. Pada tahun 2016, baki Akaun ini berjumlah RM1.65 juta berbanding tahun 2015 sebanyak RM2.43 juta iaitu merekodkan penurunan sejumlah RM0.78 juta atau 32.1%.

4.6.2.5. Akaun Amanah Kumpulan Wang Pemulihan Bersama

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada tahun 2012 bertujuan bagi pemulihan tanah lombong yang menjadi subjek kepada pajakan melombong pengendalian skala kecil. Wang dalam akaun amanah ini hendaklah digunakan bagi penyediaan pelan pemulihan tanah selain daripada tanah bermilik yang terjejas oleh perlombongan sebelum Enakmen Mineral 2001 berkuat kuasa serta pelan pemulihan tanah kerajaan/tanah rizab dan tanah bermilik (lesen tuan punya) yang terjejas selepas enakmen ini berkuat kuasa. Wang dalam akaun ini juga digunakan bagi pelaksanaan mana-mana pelan tersebut. Pada tahun 2016, baki Kumpulan Wang ini berjumlah RM8.97 juta berbanding RM8.40 juta pada tahun 2015 yang menunjukkan peningkatan sejumlah RM0.57 juta atau 6.8%.
- b. Semenjak ditubuhkan pada tahun 2012 baki akaun ini sentiasa meningkat setiap tahun kerana penerimaan yang semakin bertambah manakala tiada perbelanjaan dibuat daripada akaun ini kerana tiada aktiviti pemulihan tanah lombong yang dijalankan sepanjang tempoh tiga (3) tahun.

4.6.2.6. Tabung Amanah Bencana Banjir Negeri Kelantan

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada bulan Disember tahun 2014 untuk menerima dan mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri dan lain-lain sumbangan dan digunakan bagi tujuan membantu mangsa-mangsa banjir di Negeri Kelantan.
- b. Jawatankuasa Akaun ini dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar Kelantan dan pengurusan Akaun dikawal oleh Pegawai Kewangan Negeri. Terimaan pada tahun 2016 adalah sebanyak RM0.11 juta berbanding RM13.69 juta pada tahun 2015. Bayaran yang dibuat ke atas perbelanjaan termasuk pembinaan rumah kepada mangsa banjir pada tahun 2016 adalah sebanyak RM3.13 juta. Baki pada tahun 2016 adalah sebanyak RM6.64 juta.

4.6.2.7. Akaun Amanah Tabung Pendidikan Negeri Kelantan

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada bulan April tahun 2014 untuk menerima dan mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri dan lain-lain sumbangan dan digunakan bagi tujuan membayai kos pembangunan pendidikan, pembelajaran, sumbangan dan insentif kecemerlangan pelajar sekolah-sekolah agama di bawah Yayasan

Islam Kelantan (YIK) dan institusi-institusi pendidikan lain yang dipersetujui oleh Pihak Berkuasa Negeri.

- b. Jawatankuasa Akaun ini dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar Kelantan dan pengurusan Akaun dikawal oleh Pegawai Kewangan Negeri. Baki akaun ini pada tahun 2016 adalah sebanyak RM1.26 juta meningkat berbanding tahun 2015 dengan baki akaun sebanyak RM0.70 juta.

4.6.2.8. Kumpulan Wang Pembangunan Hutan

- a. Kumpulan Wang Pembangunan Hutan diwujudkan mengikut Seksyen 56 Akta Perhutanan Negara 1984 (Akta 313) dan Seksyen 9(3) Akta Tatacara Kewangan 1957, bertujuan untuk melaksanakan pelbagai projek seperti menyedia, melaksana dan mengkaji semula rancangan pengurusan hutan negeri. Pada tahun 2016, baki Kumpulan Wang ini meningkat kepada RM57.97 juta berbanding RM52.78 juta pada tahun 2015. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh pertambahan pendapatan sejumlah RM0.40 juta manakala perbelanjaan pula berkurang sejumlah RM0.11 juta pada tahun 2016 berbanding tahun 2015.

4.7. PENYATA PRESTASI KEWANGAN

4.7.1. Prestasi kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun 2016 menunjukkan perubahan memuaskan berbanding tahun 2015. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri telah mencatatkan penurunan defisit berjumlah RM52.27 juta atau 61% menjadikan defisit berjumlah RM33.47 juta berbanding defisit berjumlah RM85.75 juta pada tahun 2015. Penurunan defisit ini adalah disebabkan peningkatan dalam kutipan hasil Kerajaan Negeri dalam tahun 2016 yang berjumlah RM109.99 juta manakala perbelanjaan meningkat RM57.71 juta adalah seperti di **Jadual 4.21**.

JADUAL 4.21
PERBANDINGAN PRESTASI KEWANGAN TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil	387.22	497.20	109.99	28.4
2.	Perbelanjaan Mengurus	472.97	530.68	57.71	12.2
	LEBIHAN/DEFISIT	-85.75	-33.47	52.27	61.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

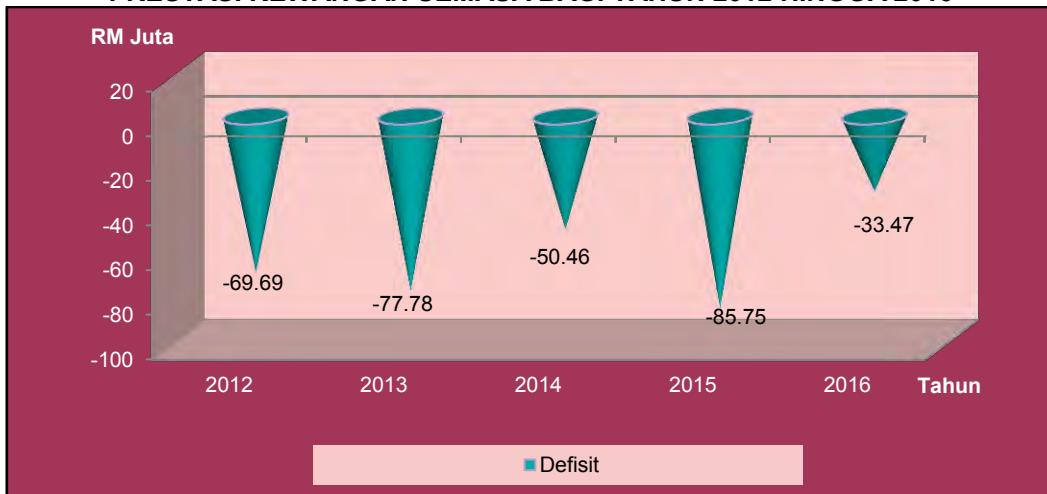
4.7.2. Analisis perbandingan lebihan/kurangan pendapatan bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan defisit perbelanjaan mengurus pada setiap tahun adalah seperti di **Jadual 4.22** dan **Carta 4.5**.

JADUAL 4.22
PRESTASI HASIL BERBANDING
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	PERKARA	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Hasil	373.64	378.10	402.00	387.22	497.20
2.	Perbelanjaan Mengurus	443.33	455.89	452.46	472.97	530.68
	LEBIHAN/DEFISIT	-69.69	-77.78	-50.46	-85.75	-33.47

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

CARTA 4.5
PRESTASI KEWANGAN SEMASA BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.7.3. Dari segi prestasi kewangan keseluruhan juga menunjukkan peningkatan di mana defisit keseluruhan bagi tahun 2016 menurun sejumlah RM29.15 juta berbanding tahun 2015 iaitu dari defisit keseluruhan berjumlah RM209.83 juta bagi tahun 2015 kepada defisit keseluruhan berjumlah RM180.69 juta bagi tahun 2016. Defisit keseluruhan bagi tahun 2016 telah dibiayai oleh sumber Pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM14.91 juta, Pemberian Tahap Pembangunan Ekonomi Dan Kesejahteraan Rakyat berjumlah RM28.60 juta dan perubahan tunai, pelaburan dan amanah berjumlah RM137.18 juta.

4.8. PENYATA AKAUN MEMORANDUM

Penyata Akaun Memorandum menunjukkan baki aset dan liabiliti Kerajaan yang boleh dilupuskan atau perlu dilunaskan pada masa akan datang yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

4.8.1. Pinjaman Boleh Dituntut

4.8.1.1. Pinjaman Boleh Dituntut adalah merupakan pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Agensi dan Pihak Berkuasa Tempatan menggunakan sumber Kerajaan Negeri atau pinjaman yang diperoleh daripada Kerajaan Persekutuan. Pada akhir tahun 2016, baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM21.28 juta atau 2.1% daripada RM1,004.36 juta pada tahun 2015 kepada RM1,025.64 juta pada tahun 2016. Perbandingan baki pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti **Jadual 4.23**.

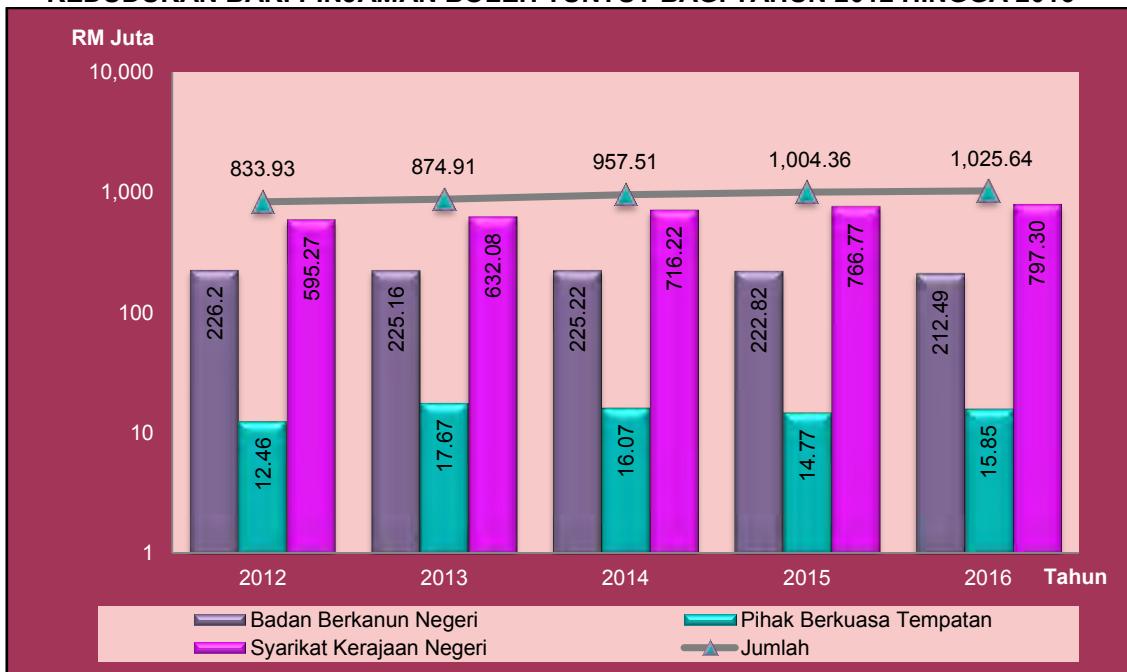
JADUAL 4.23
KEDUDUKAN PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	BUTIRAN PINJAMAN	BAKI HUTANG		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Badan Berkanun Negeri	222.82	212.49	-10.33	-4.6
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	14.77	15.85	1.08	7.3
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	766.77	797.30	30.53	4.0
JUMLAH		1,004.36	1,025.64	21.28	2.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.8.1.2. Analisis perbandingan baki pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan peningkatan baki Pinjaman Boleh Dituntut pada setiap tahun. Kedudukan baki Pinjaman Boleh Dituntut bagi tempoh tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti **Carta 4.6**.

CARTA 4.6
KEDUDUKAN BAKI PINJAMAN BOLEH TUNTUT BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.8.1.3. Pada tahun 2016, Agensi sepatutnya membayar ansuran pinjaman Kerajaan Negeri berjumlah RM298.64 juta yang terdiri daripada bayaran anuiti tahun semasa sejumlah RM41.73 juta dan tunggakan berjumlah RM256.91 juta. Kedudukan ansuran pinjaman Agensi yang sepatutnya dijelaskan kepada Kerajaan Negeri berbanding dengan bayaran sebenar yang telah dibuat pada tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.24**.

JADUAL 4.24
KEDUDUKAN TUNGGAKAN BAYARAN BALIK
PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2016

BIL.	AGENSI	TUNGGAKAN PADA 1.1.2016	ANUITI 2016	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2016	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2016	TUNGGAKAN PADA 31.12.2016
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Badan Berkanun Negeri	88.02	9.92	97.94	16.71	81.23
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	0.37*	1.23	1.60	1.20	0.40
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	168.51	30.59	199.10	0.00	199.10
JUMLAH		256.91	41.73	298.64	17.92	280.72

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016

Nota: Jumlah tunggakan dikira berdasarkan jumlah tunggakan pokok dan tunggakan faedah

* Dinyatakan semula setelah mengambil kira penjadualan semula pinjaman MPKB-BRI

4.8.1.4. Semakan Audit mendapati 29 (53.7%) daripada 54 pinjaman mempunyai tunggakan bayaran balik dengan tempoh tunggakan antara satu (1) hingga 10 tahun melibatkan 166 ansuran tertunggak. Tunggakan bayaran balik pinjaman pada akhir tahun 2016 meningkat sebanyak RM23.82 juta (9.3%) menjadi RM280.72 juta berbanding RM256.91 juta pada akhir tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.25**.

JADUAL 4.25
TUNGGAKAN BAYARAN BALIK PINJAMAN BOLEH
TUNTUTKEDUDUKAN PADA AKHIR TAHUN 2015 DAN 2016

PEMINJAM	PINJAMAN			TUNGGAKAN BAYARAN BALIK			BIL. ANSURAN TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2015	TEMPOH TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2016 (Tahun)
	ADA TUNGGAKAN			31.12.2015	31.12.2016	TAMBAHAN/ (KURANGAN)		
	(Bil.)	(Bil.)	(%)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)		
Badan Berkanun Negeri	9	2	22.2	88.02	81.23	-6.80	-7.7	15
Pihak Berkuasa Tempatan	16	5	31.3	0.37	0.40	0.03	7.2	8
Syarikat Kerajaan Negeri	29	22	75.9	168.51	199.10	30.59	18.15	143
JUMLAH	54	29	53.7	256.91	280.72	23.82	9.3	166
Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016								

4.8.2. Pelaburan

4.8.2.1. Pelaburan oleh Kerajaan Negeri melalui peruntukan belanja mengurus ditunjukkan di Penyata Akaun Memorandum. Pada akhir tahun 2016, baki pelaburan di Penyata Akaun Memorandum berjumlah RM7.35 juta berbanding RM7.33 juta pada tahun 2015 iaitu meningkat sejumrah RM0.02 juta atau 0.3%. Kedudukan pelaburan Kerajaan Negeri bagi tempoh lima (5) tahun dari tahun 2012 hingga tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.26**.

JADUAL 4.26
KEDUDUKAN PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	PELABURAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM juta)
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	4.75	4.75	4.75	4.75
2.	Petron, Malaysia Mining Corporation dan Zelan	0.13	0.12	0.12	0.12	0.12
3.	Pelaburan Portfolio	6.67	4.47	4.42	2.46	2.48
JUMLAH		11.55	9.34	9.29	7.33	7.35

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.8.2.2. Kedudukan nilai kos berbanding nilai pasaran pelaburan Kerajaan Negeri bagi tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.27**. Semua pelaburan merekodkan peningkatan harga pada akhir tahun kewangan 2016.

JADUAL 4.27
PERBANDINGAN NILAI KOS DAN NILAI PASARAN
PELABURAN KERAJAAN NEGERI PADA 31 DISEMBER 2016

BIL.	PELABURAN	NILAI KOS (RM Juta)	NILAI PASARAN (RM Juta)	PERUBAHAN (RM Juta)
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	11.51	6.76
2.	Petron Malaysia Refining & Marketing Berhad	0.11	0.45	0.34
3.	Malaysia Mining Corporation Berhad	0.01	0.03	0.03
4.	CIMB Private Banking	2.48	2.83	0.35
JUMLAH		7.35	14.83	7.48

Sumber: Jadual Pelaburan Kerajaan Negeri Tahun 2016

4.8.3. Hutang Awam

4.8.3.1. Kerajaan Negeri dari semasa ke semasa ada menerima pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan bagi membiayai projek pembangunannya. Pada tahun 2016, baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan telah meningkat sejumrah RM41.55 juta atau 3.1% menjadi RM1,396.36 juta berbanding RM1,354.81 juta pada tahun 2015. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh Kerajaan Negeri telah menerima pinjaman baru untuk projek-projek bekalan air dan Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan yang baharu. Kedudukan hutang Kerajaan Negeri pada tahun 2016 berbanding tahun 2015 adalah seperti **Jadual 4.28**.

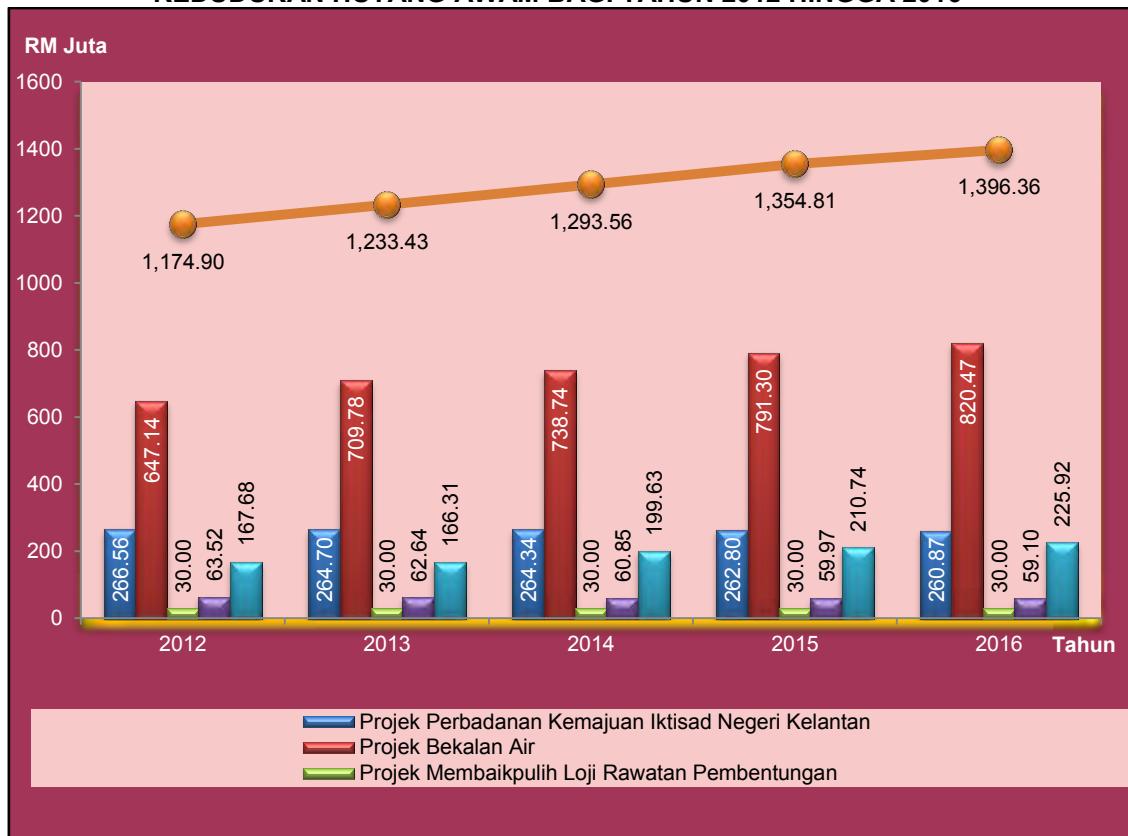
JADUAL 4.28
KEDUDUKAN HUTANG AWAM PADA TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	BAKI HUTANG		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	262.80	260.87	-1.93	-0.7
2.	Projek Bekalan Air	791.30	820.47	29.17	3.7
3.	Projek Membaiakpulih Loji Rawatan Pembentungan	30.00	30.00	0.00	0.0
4.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	59.97	59.10	-0.88	-1.5
5.	Pelbagai Projek Lain	210.74	225.92	15.18	7.2
JUMLAH		1,354.81	1,396.36	41.55	3.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.8.3.2. Analisis perbandingan baki hutang awam bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan peningkatan baki hutang awam bagi setiap tahun. Kedudukan baki hutang awam bagi tempoh tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Carta 4.7**. Kedudukan baki hutang awam tahun 2016 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun.

CARTA 4.7
KEDUDUKAN HUTANG AWAM BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.8.3.3. Selain itu, Kerajaan Negeri mempunyai tunggakan bayaran balik kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2016 berjumlah RM391.89 juta iaitu meningkat sejumlah RM43.80 juta atau 12.6% berbanding RM348.09 juta pada tahun 2015. Tunggakan ini melibatkan 28 pinjaman atau 71.8% daripada sejumlah 39 pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri telah membuat bayaran balik pinjaman kepada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM3.94 juta atau 1.0% daripada RM395.83 juta jumlah yang perlu dijelaskan dalam tahun semasa. Kedudukan tunggakan bayaran balik hutang awam tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.29**.

JADUAL 4.29
JADUAL KEDUDUKAN TUNGGAKAN
BAYARAN BALIK HUTANG AWAM PADA TAHUN 2016

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	TUNGGAKAN PADA 1.1.2016	ANUITI 2016	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2016	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2016	TUNGGAKAN PADA 31.12.2016
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	71.92	9.30	81.22	1.93	79.29
2.	Projek Bekalan Air	207.01	29.22	236.23	0.00	236.23
3.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	13.89	2.61	16.50	0.88	15.63
4.	Pelbagai Projek Lain	52.54	5.24	57.78	1.13	56.65
5.	Projek Membangun Loji Rawatan Pembentangan	2.72	1.36	4.09	0.00	4.09
JUMLAH		348.09	47.74	395.83	3.94	391.89

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016

Nota: * Jumlah Tunggakan Adalah Mengambilkira Jumlah Pokok dan Faedah Untuk Pinjaman Tersebut

4.8.4. Akaun Belum Terima

4.8.4.1. Peraturan mengenai Akaun Belum Terima dinyatakan dalam Arahan Perpendaharaan 89, yang menghendaki setiap Pegawai Pengawal menghantar suatu penyata mengenai apa-apa hasil yang sepatutnya diterima pada 31 Disember kepada Bendahari Negeri dengan salinannya kepada Jabatan Audit Negara. Pekeliling Perpendaharaan Malaysia WP10.6 juga menjelaskan penyelenggaraan dan pelaporan Akaun Belum Terima. Selain itu, Surat Pekeliling Perpendaharaan Negeri bagi penutupan Akaun Negeri Kelantan Tahun 2016 menghendaki Penyata Akaun Belum Terima 2016 dikemukakan kepada Bendahari Negeri dengan salinannya kepada Pengarah Audit Negeri sebelum atau pada 5 Januari 2017.

4.8.4.2. Akaun Belum Terima Negeri Kelantan telah menurun sejumlah RM1.67 juta atau 1.5% kepada RM106.50 juta pada tahun 2016 berbanding RM108.17 juta pada tahun 2015. Sebahagian besar daripada tunggakan hasil ini merupakan Denda Cukai Tanah, Cukai Tanah Berulang, hutang Tribute Konsesi Hutan kepada Kerajaan Negeri dan sewa Rumah Awam Kos Rendah

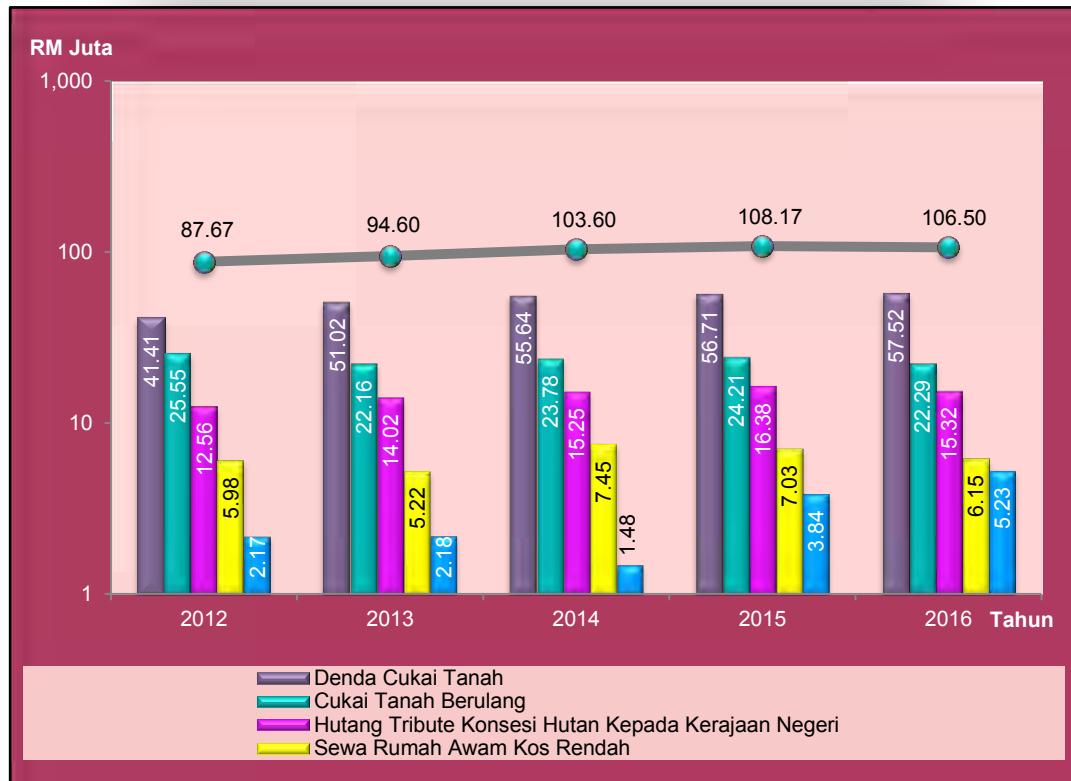
berjumlah RM101.27 juta atau 95.1% daripada keseluruhan jumlah tunggakan hasil bagi tahun 2016. Analisis perbandingan Akaun Belum Terima bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan peningkatan Akaun Belum Terima pada setiap tahun dari tahun 2012 hingga 2015 dan mencatatkan penurunan pada tahun 2016. Akaun Belum Terima tertinggi adalah pada tahun 2015. Kedudukan Akaun Belum Terima bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.30** dan **Carta 4.8**.

JADUAL 4.30
KEDUDUKAN AKAUN BELUM TERIMA BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BUTIRAN	BAKI PADA 31 DISEMBER				
	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Denda Cukai Tanah	41.41	51.02	55.64	56.71	57.52
Cukai Tanah Berulang	25.55	22.16	23.78	24.21	22.29
Hutang Tribute Konsesi Hutan Kepada Kerajaan Negeri	12.56	14.02	15.25	16.38	15.32
Sewa Rumah Awam Kos Rendah	5.98	5.22	7.45	7.03	6.15
Lain-lain	2.17	2.18	1.48	3.84	5.23
JUMLAH	87.67	94.60	103.60	108.17	106.50

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

CARTA 4.8
KEDUDUKAN AKAUN BELUM TERIMA BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016



Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2012 hingga 2016

4.8.4.3. Tunggakan Cukai Tanah Berulang merupakan 20.9% daripada jumlah keseluruhan Akaun Belum Terima tahun 2016. Pejabat Tanah dan Jajahan Bachok mencatatkan peningkatan tunggakan Cukai Tanah Berulang tertinggi pada tahun 2016 iaitu RM0.10 juta atau 11.0% menjadi RM0.98 juta pada tahun 2016 berbanding RM0.89 juta pada tahun 2015. Manakala Pejabat Tanah dan Jajahan Gua Musang mencatatkan penurunan sejumlah RM0.84 juta atau 28.3% menjadi RM2.14 juta berbanding RM2.98 juta pada tahun 2015. Butiran tunggakan Cukai Tanah Berulang mengikut Pejabat Tanah dan Jajahan pada tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Jadual 4.31**.

JADUAL 4.31
TUNGGAKAN CUKAI TANAH BERULANG PADA TAHUN 2016 BERBANDING 2015

BIL.	JABATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu	7.63	7.21	-0.41	-5.4
2.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kuala Krai	3.93	3.27	-0.65	-16.7
3.	Pejabat Tanah dan Jajahan Gua Musang	2.98	2.14	-0.84	-28.3
4.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas	2.29	2.24	-0.52	-2.3
5.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tanah Merah	2.21	2.24	0.03	1.5
6.	Pejabat Tanah dan Jajahan Machang	1.32	1.36	0.04	3.2
7.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Puteh	1.18	1.17	-0.01	-1.1
8.	Pejabat Tanah dan Jajahan Jeli	1.18	0.98	-0.20	-17.2
9.	Pejabat Tanah dan Jajahan Bachok	0.89	0.98	0.10	11.0
10.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tumpat	0.60	0.69	0.08	13.8
JUMLAH		24.21	22.29	-1.92	-7.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.9. RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

4.9.1. Secara keseluruhannya, prestasi kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada akhir tahun 2016 adalah memuaskan.

- Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah mengalami penurunan sejumlah RM35.14 juta atau 59.1% iaitu daripada RM59.41 juta pada tahun 2015 kepada RM24.27 juta pada tahun 2016.
- Akaun Hasil Disatukan menurun sejumlah RM33.47 juta menjadi defisit RM755.59 juta pada tahun 2016 daripada defisit RM722.12 juta pada 2015.
- Tunggakan bayaran pinjaman boleh tuntut daripada agensi Kerajaan Negeri telah meningkat daripada RM256.91 juta pada tahun 2015 kepada RM280.72 juta tahun 2016. Pelaburan menurun daripada RM15.56 juta pada tahun 2015 kepada RM11.33 juta tahun 2016.

- Hutang awam pula meningkat daripada RM1,354.81 juta pada tahun 2015 kepada RM1,396.36 juta direkodkan pada tahun 2016.
- Tunggakan bayaran balik hutang awam kepada Kerajaan Persekutuan juga turut meningkat daripada RM348.09 juta pada tahun 2015 kepada RM391.89 juta tahun 2016.

4.9.2. Pihak Audit mengesyorkan Kerajaan Negeri meningkatkan usaha bagi mengutip tunggakan hasil berjumlah RM106.50 juta dan mengawal perbelanjaan dengan mengamalkan perbelanjaan berhemat bagi memperkuatkkan kewangan Kerajaan Negeri.



BAHAGIAN III
RANCANGAN PEMBANGUNAN
KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

5. PENCAPAIAN PELAKSANAAN PROJEK PEMBANGUNAN RMKe-11

5.1. Rancangan projek pembangunan Negeri Kelantan digubal bagi menjelaskan strategi, program/projek yang akan diperkenal dan dilaksanakan untuk mencapai objektif pembangunan Negeri Kelantan. Bagi menjayakan rancangan tersebut siling peruntukan yang telah diluluskan oleh Kerajaan Negeri adalah berjumlah RM1,050.81 juta bagi tempoh 2016 hingga 2020 (RMKe-11). Peruntukan ini telah diagihkan kepada sembilan (9) Jabatan dan sehingga 31 Disember 2016, sejumlah RM147.21 juta atau 14.0% daripada peruntukan RMKe-11 telah dibelanjakan. Pencapaian perbelanjaan pembangunan bagi RMKe-11 sehingga 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 5.1**.

JADUAL 5.1
PENCAPAIAN PERBELANJAAN PEMBANGUNAN
DI BAWAH RMKE-11 SEHINGGA 31 DISEMBER 2016

BIL.	JABATAN/PEJABAT	BIL. PROJEK	PERUNTUKAN YANG DILULUSKAN 2016-2020	PERBELANJAAN SEHINGGA 31.12.2016	PENCAPAIAN
			(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	11	11.25	3.22	28.6
2.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	70	20.0	4.00	20.0
3.	Jabatan Pertanian Negeri	164	12.60	2.36	18.7
4.	Jabatan Kerja Raya Negeri	90	116.35	20.70	17.8
5.	Jabatan Perikanan Negeri	15	4.67	0.82	17.5
6.	Pejabat Pembangunan Negeri (*)	3,164	216.15	37.64	17.4
7.	Jabatan Pengairan dan Saliran	228	52.60	8.51	16.2
8.	Jabatan Perhutanan Negeri	12	5.05	0.64	12.7
9.	Pejabat MB dan SUK	416	612.15	69.33	11.3
JUMLAH		4,170	1,050.81	147.21	14.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016

Nota: * - Termasuk Projek Bukan Fizikal di bawah Program Rancangan Kecil Pembangunan

5.2. Pada tahun 2016, sejumlah RM147.21 juta atau 51.9% daripada peruntukan pembangunan yang diluluskan telah dibelanjakan oleh sembilan (9) Jabatan. Lapan (8) Jabatan telah membelanjakan melebihi 50% berbanding peruntukan yang diterima. Perbandingan peruntukan dan perbelanjaan pembangunan di bawah RMKe-11 bagi tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 5.2**.

JADUAL 5.2
PERUNTUKAN DAN PERBELANJAAN
PEMBANGUNAN DI BAWAH RMKE-11 BAGI TAHUN 2016

BIL.	JABATAN/PEJABAT	BIL. PROJEK	PERUNTUKAN 2016	PERBELANJAAN 2016	PENCAPAIAN
			(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	70	4.00	4.00	100.0
2.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	11	3.22	3.22	100.0
3.	Jabatan Pertanian Negeri	164	2.36	2.36	100.0
4.	Jabatan Perikanan Negeri	15	0.83	0.82	98.5
5.	Jabatan kerja Raya Negeri	90	21.10	20.70	98.1
6.	Jabatan Pengairan dan Saliran	228	9.32	8.51	91.3
7.	Pejabat Pembangunan Negeri (*)	3,164	45.45	37.64	82.8
8.	Jabatan Perhutanan Negeri	12	1.01	0.64	63.4
9.	Pejabat MB dan SUK	416	193.93	69.33	35.7
10.	Perbelanjaan Mengejut	0	2.5	0.00	0.0
JUMLAH		4,170	283.72	147.21	51.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016

Nota: * - Termasuk Projek Bukan Fizikal di bawah Program Rancangan Kecil Pembangunan

5.3. Pada tahun 2016, sejumlah 4,155 projek berjaya disiapkan sebagaimana dirancang. Enam (6) Jabatan berjaya menyiapkan kesemua projek yang dirancang pada tahun 2016 iaitu Pejabat Pembangunan Negeri, Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri, Jabatan Pertanian Negeri, Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri, Jabatan Perhutanan Negeri dan Jabatan Perikanan Negeri. Terdapat 13 projek sedang dalam peringkat pelaksanaan oleh tiga (3) Jabatan iaitu Pejabat Perbendaharaan Negeri, Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri dan Jabatan Kerja Raya Negeri. Daripada keseluruhan projek berjumlah 4,170, **dua (2) projek belum dimulakan oleh dua (2) Jabatan iaitu Pejabat Perbendaharaan Negeri dan Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri**. Projek-projek tersebut adalah Membina 1 Blok Bangunan Akademik 3 Tingkat SMU(A) Sullamiah Bunut Payong dan Projek Rumah Mampu Milik (RMMK) Bunut Susu, Mukim Kiat, Pasir Mas. Status pencapaian keseluruhan projek pembangunan RMKe-11 adalah seperti di **Jadual 5.3**.

JADUAL 5.3
STATUS PENCAPAIAN PELAKSANAAN
PROJEK RMKE-11 SEHINGGA 31 DISEMBER 2016

BIL.	JABATAN/PEJABAT	SIAP	SEDANG	BELUM	JUMLAH
		SEBENAR	DILAKSANAKAN	MULA	
1.	Pejabat MB dan SUK	409	6	1	416
2.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	66	3	1	70
3.	Pejabat Pembangunan Negeri (*)	3,164	0	0	3,164
4.	Jabatan Kerja Raya Negeri	86	4	0	90
5.	Jabatan Pengairan dan Saliran	228	0	0	228
6.	Jabatan Pertanian Negeri	164	0	0	164
7.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	11	0	0	11
8.	Jabatan Perhutanan Negeri	12	0	0	12

BIL.	JABATAN/PEJABAT	SIAP	SEDANG	BELUM	JUMLAH
		SEBENAR	DILAKSANAKAN	MULA	
9.	Jabatan Perikanan Negeri	15	0	0	15
	JUMLAH	4,155	13	2	4,170

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016/ Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

Nota: * - Termasuk Projek Bukan Fizikal di bawah Program Rancangan Kecil Pembangunan

5.4. RUMUSAN

Pada keseluruhannya, prestasi pencapaian pelaksanaan projek RMKe-11 bagi tahun 2016 adalah memuaskan kerana sejumlah RM147.21 juta atau 51.9% telah dibelanjakan berbanding RM283.72 juta daripada jumlah peruntukan yang diluluskan. Sejumlah 4,170 projek pembangunan telah dirancang oleh sembilan (9) jabatan merangkumi projek fizikal dan bukan fizikal. Di antara projek bukan fizikal yang telah dilaksanakan oleh Pejabat Pembangunan Negeri adalah projek yang dikhususkan untuk keperluan kebajikan umum, sumbangan dan bantuan kepada pertubuhan bukan Kerajaan, pusat tarbiyah, sukan dan rekreasi. Projek fizikal pula antaranya terdiri daripada pembinaan pejabat Kerajaan, sekolah, jalan raya dan jambatan. Secara keseluruhannya peratus kemajuan projek pembangunan adalah baik iaitu 99.6% di mana bilangan projek yang dapat disiapkan adalah sebanyak 4,155 berbanding 4,170 projek yang dirancang. Hanya 13 projek masih dalam pelaksanaan dan dua (2) projek belum dimulakan.

BAHAGIAN IV
PENYERAHAN, PENGESAHAN,
PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN
DAN PRESTASI KEWANGAN
AGENSI NEGERI

BAHAGIAN IV

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

6. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara mempunyai kuasa untuk mengaudit penyata kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Majlis Agama Islam (MAI). Objektif pengauditan adalah untuk memberikan pendapat terhadap penyata kewangan Agensi Negeri sama ada penyata ini menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

6.1. PENG AUDITAN PENYATA KEWANGAN

Selaras dengan Seksyen 5(c) Akta Audit 1957, Jabatan Audit Negara menjalankan pengauditan terhadap penyata kewangan Agensi Negeri yang bertujuan untuk memastikan segala akaun serta rekod kewangan diselenggara dengan teratur dan kemas kini. Sehingga akhir tahun 2016, Ketua Audit Negara bertanggungjawab melaksanakan pengauditan terhadap sembilan (9) BBN, 12 PBT dan satu (1) MAI. Daripada jumlah tersebut, penyata kewangan bagi MAI diaudit terus oleh Ketua Audit Negara. Firma audit swasta telah dilantik untuk menjalankan pengauditan terhadap sembilan (9) Penyata Kewangan BBN dan 12 Penyata Kewangan PBT. Pelantikan firma audit swasta ini adalah selaras dengan peruntukan di bawah Seksyen 7(3), Akta Audit 1957 yang memberi kuasa kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau. Kerja pengauditan yang dilaksanakan oleh firma audit swasta sentiasa dipantau oleh Jabatan Audit Negara melalui penyediaan Memorandum Perancangan Audit, lawatan dan perbincangan antara pihak firma audit swasta dengan pegawai Jabatan Audit Negara serta penyediaan borang semakan yang perlu disertakan bersama laporan akhir yang dihantar kepada Jabatan Audit Negara.

6.2. KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

Mesyuarat Jawatankuasa Perhubungan Antara Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun 2009 pada 20 April 2009 bersetuju supaya tarikh penyerahan penyata kewangan bagi BBN, MAI dan PBT dikemukakan sebelum atau pada 30 April setiap tahun. Kerajaan Negeri telah mengeluarkan Arahan Pentadbiran Setiausaha Kerajaan Negeri Bilangan 1 Tahun 2009, mengarahkan semua Agensi Kerajaan Negeri

mengemukakan penyata kewangan sebelum 30 April setiap tahun selaras dengan keputusan Mesyuarat Jawatankuasa. Penyerahan penyata kewangan oleh BBN dan PBT serta Majlis Agama Islam bagi Negeri Kelantan untuk diaudit adalah baik. Setakat 30 Jun 2017, sembilan (9) BBN dan 12 PBT serta MAI telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 untuk diaudit. Daripada 22 agensi terlibat, 19 agensi mengemukakan penyata kewangan dalam tempoh yang ditetapkan iaitu sebelum atau pada 30 April 2016 manakala **tiga (3) agensi iaitu Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan, Yayasan Kelantan Darulnaim dan Majlis Daerah Jeli selepas tempoh ditetapkan**. Kedudukan penyerahan penyata kewangan tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 6.1**.

JADUAL 6.1
PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN
BADAN BERKANUN NEGERI, MAJLIS AGAMA ISLAM DAN
PIHKAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	AGENSI	TARIKH PENYERAHAN
Badan Berkanun Negeri		
1.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	09.03.2017
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	17.04.2017
3.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	17.04.2017
4.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	23.04.2017
5.	Perbadanan Stadium Kelantan	26.04.2017
6.	Yayasan Islam Kelantan	30.04.2017
7.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	30.04.2017
8.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	16.05.2017
9.	Yayasan Kelantan Darulnaim	31.05.2017
Majlis Agama Islam		
1.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	30.04.2017
Pihak Berkusa Tempatan		
1.	Majlis Daerah Pasir Puteh	27.04.2017
2.	Majlis Daerah Ketereh	27.04.2017
3.	Majlis Daerah Machang	27.04.2017
4.	Majlis Perbandaran Kota Bharu	27.04.2017
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	30.04.2017
6.	Majlis Daerah Bachok	30.04.2017
7.	Majlis Daerah Tanah Merah	30.04.2017
8.	Majlis Daerah Tumpat	30.04.2017
9.	Majlis Daerah Dabong	30.04.2017
10.	Majlis Daerah Kuala Krai	30.04.2017
11.	Majlis Daerah Gua Musang	30.04.2017
12.	Majlis Daerah Jeli	07.05.2017

Sumber: Jabatan Audit Negara

6.3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN

Setakat 30 Jun 2017, Jabatan Audit Negara telah mengesahkan sebanyak 22 penyata kewangan tahun 2015 iaitu sembilan (9) penyata kewangan BBN, satu (1) penyata kewangan MAI dan 12 penyata kewangan PBT. Kesemua 22 penyata kewangan BBN, MAI dan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2015 telah diaudit dan dikeluarkan Sijil Audit Tanpa Teguran.

6.4. PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

Akta Badan Berkanun 1980 dan Enakmen penubuhan Badan Berkanun Negeri telah menetapkan bahawa penyata kewangan agensi yang telah diaudit berserta pendapat Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Manakala bagi Pihak Berkuasa Tempatan, Akta Kerajaan Tempatan 1976 menghendaki satu (1) salinan penyata kewangan dan pendapat yang dikeluarkan oleh Ketua Audit Negara dikemukakan kepada Pihak Berkuasa Negeri dan seterusnya dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Semua 22 penyata kewangan tahun 2015 yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6.5. PRESTASI KEWANGAN

Analisis prestasi kewangan Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan yang merangkumi prestasi secara menyeluruh, penggunaan geran pembangunan dan operasi dilaporkan seperti berikut:

6.5.1. Analisis Prestasi Kewangan Badan Berkanun Negeri

6.5.1.1. Sehingga 30 Jun 2017, Jabatan Audit Negara telah membuat pengesahan dan mengeluarkan Sijil Audit terhadap penyata kewangan bagi tahun 2015 untuk kesemua sembilan (9) BBN di Kelantan. Penyata Kewangan Majlis Sukan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 2016 telah diaudit dan dikeluarkan Laporan Ketua Audit Negara. Manakala lapan (8) penyata kewangan BBN masih dalam proses pengauditan.

6.5.1.2. Analisis prestasi kewangan BBN adalah berdasarkan sembilan (9) penyata kewangan BBN tahun 2016 yang telah diterima sehingga 5 Jun 2017. Pada keseluruhannya, kedudukan kewangan tahun 2016 bagi BBN adalah baik berbanding tahun 2015. Pada tahun berakhir 31 Disember 2016, surplus pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM30.11 juta atau 7.2% dan jumlah aset meningkat sejumlah RM30.31 juta atau 3.6%. Aset semasa bersih meningkat sejumlah RM21.67 juta atau 10.9% berbanding tahun 2015. Selain itu, lebihan pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa juga meningkat sejumlah RM28.17 juta atau 1,024.4% berbanding tahun 2015.

Prestasi kewangan BBN bagi tahun berakhir 31 Disember 2015 dan 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 6.2**.

JADUAL 6.2
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN NEGERI
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2015 DAN 31 DISEMBER 2016

BIL.	PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	(RM Juta)	(%)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Surplus Pendapatan Terkumpul	419.24	449.35	30.11	7.2
2.	Jumlah Aset	841.07	871.38	30.31	3.6
3.	Aset Semasa Bersih	199.53	221.20	21.67	10.9
4.	Surplus Pendapatan Semasa	-2.75	25.42	28.17	1,024.4

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

6.5.1.3. Pada tahun berakhir 31 Disember 2016, Iapan (8) BBN mencatatkan surplus manakala satu (1) BBN sahaja iaitu Perbadanan Stadium Kelantan mencatatkan defisit bagi tahun semasa. Yayasan Islam Kelantan memperoleh lebihan pendapatan tertinggi bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 yang berjumlah RM12.81 juta. Bagaimanapun, Yayasan Islam Kelantan juga merupakan satu-satunya BBN yang mengalami liabiliti semasa bersih berjumlah RM23.10 juta. Butiran terperinci prestasi kewangan BBN bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 6.3**.

JADUAL 6.3
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN
NEGERI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	AGENSI NEGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN			LEMBARAN IMBANGAN		
		BERAKHIR 31 DISEMBER 2016			PADA 31 DISEMBER 2016		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/ DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	37.14	31.36	5.78	235.34	128.60	106.74
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	15.11	13.00	2.11	99.74	21.31	78.43
3.	Yayasan Kelantan Darulhaim	21.37	20.37	1.00	46.14	13.58	32.56
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	15.52	13.73	1.79	26.98	10.74	16.24
5.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	6.21	5.22	0.99	3.95	0.00	3.95
6.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	4.18	3.53	0.65	2.62	0.25	2.37
7.	Perbadanan Stadium Kelantan	1.69	1.88	-0.19	1.83	0.35	1.48
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	3.97	3.49	0.48	1.99	0.70	1.29
9.	Yayasan Islam Kelantan	138.67	125.86	12.81	13.24	36.34	-23.10
JUMLAH		243.86	218.44	25.42	431.83	211.87	219.96

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

6.5.1.4. Analisis Aset

- a. Aset BBN merupakan aset semasa dan aset bukan semasa yang terdiri daripada komponen utama seperti hartanah, loji dan peralatan, pelaburan, penghutang dan wang tunai. Pada 31 Disember 2016, jumlah aset yang dimiliki oleh sembilan (9) BBN adalah bernilai RM1,502.78 juta berbanding RM1,422.51 juta pada 31 Disember 2015 iaitu peningkatan sejumlah RM80.27 juta atau 5.6%. Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan mencatatkan peningkatan nilai aset yang ketara pada 31 Disember 2016 berbanding 31 Disember 2015 iaitu sejumlah RM44.85 juta. Kedudukan aset pada 31 Disember 2015 dan 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 6.4**.

JADUAL 6.4
KEDUDUKAN ASET BADAN BERKANUN NEGERI
PADA 31 DISEMBER 2015 DAN 31 DISEMBER 2016

BIL.	AGENSI NEGERI	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	(RM Juta)	(%)
		(RM Juta)	(RM Juta)		
1.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	4.24	5.20	0.96	22.7
2.	Yayasan Islam Kelantan	48.36	55.65	7.29	15.1
3.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	7.00	7.68	0.68	9.7
4.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	598.49	643.34	44.85	7.5
5.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	212.02	227.16	15.14	7.1
6.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	369.74	383.90	14.16	3.8
7.	Perbadanan Stadium Kelantan	71.86	70.89	-0.97	-1.3
8.	Yayasan Kelantan Darulnaim	103.36	101.77	-1.59	-1.5
9.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	7.44	7.19	-0.25	-3.4
JUMLAH		1,422.51	1,502.78	80.27	5.6

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

- b. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, jumlah aset semasa bersih meningkat sejumlah RM21.67 juta atau 10.9%, iaitu daripada RM199.53 juta pada 31 Disember 2015 kepada RM221.20 juta pada 31 Disember 2016. Satu (1) BBN mencatatkan liabiliti semasa bersih iaitu Yayasan Islam Kelantan. Kedudukan aset semasa bersih pada 31 Disember 2015 dan 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 6.5**.

JADUAL 6.5
KEDUDUKAN ASET/(LIABILITI) SEMASA BERSIH
PADA 31 DISEMBER 2015 DAN 31 DISEMBER 2016

BIL.	PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	(RM Juta)	(RM Juta)
		(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0.87	1.29	0.42	48.3
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	1.75	2.37	0.62	35.4
3.	Yayasan Islam Kelantan	-30.54	-23.11	7.43	24.3
4.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	4.21	5.19	0.98	23.3
5.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	95.33	106.74	11.41	12.0
6.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	14.62	16.24	1.62	11.1
7.	Yayasan Kelantan Darulnaim	32.08	32.57	0.49	1.5
8.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	79.59	78.43	-1.16	-1.5
9.	Perbadanan Stadium Kelantan	1.62	1.48	-0.14	-8.6
JUMLAH		199.53	221.20	21.67	10.9

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

6.5.1.5. Analisis Pelaburan

Pada 31 Disember 2016, jumlah pelaburan bagi tujuh (7) BBN adalah sejumlah RM442.76 juta. Pelaburan ini terdiri daripada pelaburan dalam syarikat subsidiari, syarikat bersekutu, pelaburan harta tanah, pelaburan saham tersiar harga dan lain-lain. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, jumlah pelaburan telah meningkat sejumlah RM30.11 juta atau 7.3% iaitu daripada RM412.65 juta pada 31 Disember 2015 kepada RM442.76 juta pada 31 Disember 2016 seperti di Jadual 6.6.

JADUAL 6.6
KEDUDUKAN PELABURAN BADAN BERKANUN
NEGERI PADA 31 DISEMBER 2015 DAN 31 DISEMBER 2016

BIL.	AGENSI NEGERI	SYARIKAT SUBSIDIARI (RM JUTA)		SYARIKAT BERSEKUTU (RM JUTA)		LAIN-LAIN (RM JUTA)		JUMLAH (RM JUTA)	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	257.53	258.03	8.40	8.40	0.17	17.89	266.10	284.32
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	82.80	83.20	-	-	36.60	40.05	119.40	123.25
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	0.50	0.50	2.07	1.37	21.95	22.68	24.52	24.55
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	0.60	8.66	-	-	-	-	0.60	8.66
5.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	-	-	-	-	1.28	1.25	1.28	1.25
6.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	-	-	-	-	0.51	0.49	0.51	0.49
7.	Yayasan Islam Kelantan	0.15	0.15	-	-	0.09	0.09	0.24	0.24
JUMLAH		341.58	350.54	10.47	9.77	60.60	82.45	412.65	442.76

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

6.5.1.6. Analisis Liabiliti

Liabiliti terdiri daripada tanggungan semasa dan jangka panjang dengan komponen utama seperti pinjaman, pembiutang, deposit dan pendahuluan. Jumlah liabiliti bagi sembilan (9) Badan Berkanun Negeri meningkat daripada RM577.49 juta pada 31 Disember 2015 kepada RM627.62 juta pada 31 Disember 2016. Empat (4) Badan Berkanun Negeri mencatatkan peningkatan liabiliti iaitu Perbadanan Muzium Negeri Kelantan, Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan, Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan dan Perbadanan Menteri Besar Kelantan. Analisis Audit mendapati Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan mencatatkan peningkatan nilai liabiliti yang ketara iaitu sejumlah RM41.86 juta disebabkan peningkatan terhutang kepada Kerajaan Negeri, pinjaman Kerajaan Pusat dan geran diterima. Kedudukan liabiliti BBN adalah seperti di **Jadual 6.7**.

**JADUAL 6.7
KEDUDUKAN LIABILITI BADAN BERKANUN
NEGERI PADA 31 DISEMBER 2015 DAN 31 DISEMBER 2016**

BIL.	AGENSI NEGERI	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	(RM Juta)	(%)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	0.10	0.25	0.15	150.0
2.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	6.49	10.74	4.25	65.5
3.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	354.57	396.43	41.86	11.8
4.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	152.22	165.25	13.03	8.6
5.	Yayasan Kelantan Darulnaim	18.14	16.05	-2.09	-11.5
6.	Yayasan Islam Kelantan	42.18	36.34	-5.84	-13.8
7.	Perbadanan Stadium Kelantan	2.33	1.85	-0.48	-20.6
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	1.43	0.70	-0.73	-51.0
9.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	0.03	0.01	-0.02	-66.7
JUMLAH		577.49	627.62	50.13	8.7

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

6.5.1.7. Analisis Nisbah

- a. Nisbah semasa digunakan untuk menentukan sejauh mana agensi mampu membayar hutang jangka pendek sekiranya aset semasa dicairkan. Pada umumnya, semakin tinggi nisbah semakin baik kecairan sesebuah agensi. Analisis Audit mendapati nisbah semasa bagi Yayasan Islam Kelantan adalah kurang daripada satu disebabkan liabiliti semasa yang tinggi dicatatkan bagi agensi tersebut. Sebahagian besar daripada liabiliti semasa Yayasan Islam Kelantan adalah belanja terakru iaitu emolumen.

b. Nisbah hutang mengukur peratus dana yang dibiayai oleh sumber selain ekuiti. Ia juga digunakan untuk mengukur kemampuan agensi memenuhi obligasi kepada pembiutang. Analisis Audit mendapati nisbah hutang bagi BBN adalah memuaskan kerana nisbah berkenaan kurang daripada 100% bagi kesemua agensi. Analisis kecairan dan kestabilan sembilan (9) BBN bagi tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 6.8**.

JADUAL 6.8
ANALISIS KECAIRAN DAN KESTABILAN
BADAN BERKANUN NEGERI BAGI TAHUN 2016

BIL.	AGENSI NEGERI	NISBAH SEMASA	NISBAH CEPAT	MODAL KERJA	ALIRAN TUNAI BERSIH	NISBAH HUTANG
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)		
1.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	4.68	4.44	78.43	10.32	72.8
2.	Yayasan Islam Kelantan	0.36	0.36	-23.10	3.93	65.3
3.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	1.83	1.64	106.74	4.30	61.6
4.	Yayasan Kelantan Darulnaim	3.40	3.40	32.56	31.51	15.8
5.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	2.85	2.85	1.29	1.97	9.7
6.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	10.39	9.49	2.37	1.98	3.3
7.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	2.51	2.51	12.88	19.50	2.8
8.	Perbadanan Stadium Kelantan	5.22	5.22	1.48	0.70	2.6
9.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	870.14	870.14	3.95	3.96	0.1

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

6.5.2. Prestasi Anak Syarikat Badan Berkanun Negeri

6.5.2.1. Analisis Pelaburan Dalam Syarikat

Pada tahun 2016, Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) melabur sejumlah RM266.43 juta dalam 22 syarikat, Yayasan Kelantan Darulnaim (YAKIN) melabur sejumlah RM1.88 juta dalam 11 syarikat, Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK) melabur sejumlah RM83.20 juta dalam 15 syarikat, Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan (PPLRNK) melabur sejumlah RM8.66 juta dalam dua (2) syarikat dan Yayasan Islam Kelantan (YIK) melabur sejumlah RM0.15 juta dalam satu (1) syarikat. Bagi pelaburan dalam syarikat bersekutu, PKINK melabur paling tinggi dengan jumlah pelaburan sejumlah RM8.40 juta. Analisis pelaburan pada kos dalam anak syarikat dan syarikat bersekutu oleh BBN adalah seperti di **Jadual 6.9**.

JADUAL 6.9
ANALISIS PELABURAN PADA KOS
DALAM ANAK SYARIKAT DAN SYARIKAT BERSEKUTU PADA 31 DISEMBER 2016

PERKARA	BANDAR BERKANUN					JUMLAH
	PKINK	YAKIN	PMBK	PPLRNK	YIK	
Anak Syarikat (100%)	15	2	14	2	1	34
Anak Syarikat (>50%)	2	1	1	0	0	4
Syarikat Bersekutu (<50%)	5	8	0	0	0	13
JUMLAH SYARIKAT	22	11	15	2	1	51
PELABURAN (RM Juta)	266.43	1.88	83.20	8.66	0.15	360.32

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

6.5.2.2. Status Anak Syarikat

Analisis Audit mendapati lima (5) BBN memiliki ekuiti melebihi 50% dalam 38 anak syarikat iaitu 37 anak syarikat berstatus aktif dan satu (1) berstatus dorman. Daripada lima (5) BBN, PKINK mempunyai bilangan anak syarikat terbanyak iaitu 17 anak syarikat. Bilangan anak syarikat yang aktif dan dorman adalah seperti di **Jadual 6.10**.

JADUAL 6.10
BILANGAN ANAK SYARIKAT YANG AKTIF DAN DORMAN BAGI TAHUN 2016

BIL.	BBN	BILANGAN ANAK SYARIKAT (EKUITI LEBIH DARIPADA 50%)		
		STATUS AKTIF	STATUS DORMAN	JUMLAH SYARIKAT
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	17	0	17
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	15	0	15
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	3	0	3
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat	1	1	2
5.	Yayasan Islam Kelantan	1	0	1
JUMLAH		37	1	38

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

6.5.2.3. Analisis Keuntungan/Kerugian Terkumpul Syarikat

Pada 31 Disember 2016, sebanyak 18 anak syarikat yang aktif di bawah lima (5) BBN mempunyai keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM216.46 juta. Dari segi kerugian terkumpul, analisis Audit mendapati 20 anak syarikat BBN mempunyai kerugian terkumpul secara keseluruhan berjumlah RM67.06 juta. Antara anak syarikat yang mencatatkan keuntungan terkumpul tertinggi ialah anak syarikat kepada PKINK iaitu Permodalan Kelantan Berhad sejumlah RM87.18 juta dan Kumpulan Perladangan PKINK Berhad sejumlah RM37.03 juta. Analisis keuntungan terkumpul dan kerugian terkumpul anak syarikat BBN bagi tahun kewangan 2016 adalah seperti di **Jadual 6.11**.

JADUAL 6.11
ANALISIS KEUNTUNGAN/KERUGIAN TERKUMPUL
ANAK SYARIKAT BADAN BERKANUN NEGERI BAGI TAHUN KEWANGAN 2016

BIL.	BBN	KEUNTUNGAN TERKUMPUL		KERUGIAN TERKUMPUL		KEUNTUNGAN/ KERUGIAN BERSIH (RM Juta)
		BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	
1.	PKINK	12	181.95	5	30.68	151.27
2.	YAKIN	1	11.41	2	1.12	10.29
3.	YIK	0	0	1	0.02	-0.02
4.	PPLRNK	0	0	2	8.67	-8.67
5.	PMBK	5	23.10	10	26.57	-3.47
JUMLAH		18	216.46	20	67.06	149.40

Sumber: Penyata Kewangan Anak Syarikat Tahun 2016

6.5.3. Prestasi Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan

6.5.3.1. Bagi tahun berakhir 31 Disember 2016, secara keseluruhannya prestasi kewangan PBT telah mencatatkan surplus sejumlah RM6.46 juta iaitu peningkatan sejumlah RM8.46 juta atau 423.0% berbanding tahun sebelumnya. Sembilan (9) PBT mencatatkan surplus manakala tiga (3) PBT mencatatkan defisit bagi tahun 2016. Prestasi kewangan Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI (MPKB-BRI) mencatatkan perubahan yang paling tinggi daripada defisit sejumlah RM1.89 juta bagi tahun berakhir 31 Disember 2015 kepada surplus sejumlah RM0.90 juta bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 iaitu peningkatan sejumlah RM2.89 juta. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh meningkatnya hasil daripada lesen, pendaftaran dan permit. Kedudukan prestasi kewangan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2015 dan 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 6.12** dan kedudukan perubahan surplus/defisit PBT bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 6.13**.

JADUAL 6.12
KEDUDUKAN PRESTASI KEWANGAN PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31.12.2016			LEMBARAN IMBANGAN PADA 31.12.2016		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/ DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	13.64	11.91	1.73	10.87	2.75	8.12
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	9.98	9.37	0.61	12.47	5.0	7.47
3.	Majlis Daerah Tumpat	10.09	10.81	-0.72	9.77	3.31	6.46
4.	Majlis Daerah Machang	5.59	5.25	0.34	5.67	1.46	4.21
5.	Majlis Daerah Tanah Merah	9.55	8.70	0.85	6.97	3.23	3.74
6.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	65.37	64.47	0.90	33.92	30.39	3.53

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31.12.2016			LEMBARAN IMBANGAN PADA 31.12.2016		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
7.	Majlis Daerah Bachok	6.09	6.24	-0.15	4.39	1.30	3.09
8.	Majlis Daerah Kuala Krai	7.66	6.63	1.03	4.99	2.00	2.99
9.	Majlis Daerah Ketereh	8.94	9.74	-0.80	3.84	1.17	2.67
10.	Majlis Daerah Dabong	2.71	2.49	0.22	2.42	0.44	1.98
11.	Majlis Daerah Gua Musang	9.43	7.54	1.89	5.05	3.45	1.60
12.	Majlis Daerah Jeli	3.92	3.36	0.56	1.70	0.53	1.17
JUMLAH		152.97	146.51	6.46	102.06	55.03	47.03

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016

JADUAL 6.13
KEDUDUKAN PERUBAHAN SURPLUS/DEFISIT BAGI PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN		PERUBAHAN		
		2015	2016			
		SURPLUS/DEFISIT	SURPLUS/DEFISIT	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
(RM Juta)	(RM Juta)					
1.	Majlis Daerah Gua Musang	0.02	1.89	1.87	9,350.0	
2.	Majlis Daerah Machang	-0.02	0.34	0.36	1,800.0	
3.	Majlis Daerah Kuala Krai	-0.63	1.03	1.66	263.5	
4.	Majlis Daerah Tanah Merah	-0.63	0.85	1.48	234.9	
5.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	-1.89	0.90	2.79	147.6	
6.	Majlis Daerah Pasir Mas	0.79	1.73	0.94	119.0	
7.	Majlis Daerah Jeli	0.33	0.56	0.23	69.7	
8.	Majlis Daerah Dabong	0.16	0.22	0.06	37.5	
9.	Majlis Daerah Ketereh	-1.22	-0.80	0.42	34.4	
10.	Majlis Daerah Pasir Puteh	0.49	0.61	0.12	24.5	
11.	Majlis Daerah Tumpat	0.64	-0.72	-1.36	-212.5	
12.	Majlis Daerah Bachok	-0.04	-0.15	-0.11	-275.0	
JUMLAH		-2.00	6.46	8.46	423.0	

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

6.5.3.2. Aset Semasa Bersih

Pada 31 Disember 2016, aset semasa bersih bagi kesemua PBT adalah berjumlah RM47.03 juta iaitu menurun sejumal RM2.74 juta atau 5.51% berbanding pada 31 Disember 2015. Tujuh (7) PBT mencatatkan peningkatan dalam aset semasa bersih manakala lima (5) PBT lagi mencatatkan pengurangan dalam aset semasa bersih pada tahun 2016 berbanding tahun

sebelumnya. Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI (MPKB-BRI) mencatatkan perubahan yang ketara iaitu penurunan daripada aset semasa bersih berjumlah RM9.75 juta pada tahun 2015 kepada aset semasa bersih berjumlah RM3.53 juta pada tahun 2016 disebabkan peningkatan pinjaman jangka pendek. Kedudukan aset semasa bersih PBT adalah seperti di **Jadual 6.14**.

JADUAL 6.14

ASET SEMASA BERSIH PBT DI NEGERI KELANTAN PADA 31 DISEMBER 2015 DAN 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN 2015			TAHUN 2016		
		ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	8.61	2.47	6.15	10.87	2.75	8.12
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	12.57	4.72	7.85	12.47	5.00	7.47
3.	Majlis Daerah Tumpat	8.73	1.38	7.35	9.77	3.31	6.46
4.	Majlis Daerah Machang	5.31	1.61	3.70	5.67	1.46	4.21
5.	Majlis Daerah Tanah Merah	6.14	3.15	3.00	6.97	3.23	3.74
6.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	37.20	27.45	9.75	33.92	30.39	3.53
7.	Majlis Daerah Bachok	4.31	1.17	3.15	4.39	1.30	3.09
8.	Majlis Daerah Kuala Krai	4.07	1.63	2.44	4.99	2.00	2.99
9.	Majlis Daerah Ketereh	3.45	1.21	2.24	3.84	1.17	2.67
10.	Majlis Daerah Dabong	2.42	0.63	1.79	2.42	0.44	1.98
11.	Majlis Daerah Gua Musang	4.29	2.56	1.73	5.05	3.45	1.60
12.	Majlis Daerah Jeli	1.06	0.45	0.62	1.70	0.53	1.17
JUMLAH		98.16	48.43	49.77	102.06	55.03	47.03

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

6.5.3.3. Tunggakan Hasil Cukai Taksiran

- a. Cukai taksiran adalah cukai tahunan yang dikenakan terhadap harta pegangan di bawah kawasan pentadbiran PBT mengikut Akta Kerajaan Tempatan 1976. Cukai taksiran adalah merupakan penyumbang utama kepada pendapatan PBT. Cukai taksiran dikenakan ke atas pegangan seperti rumah kediaman, harta perdagangan (kedai, kilang, hotel dan sebagainya), harta industri (kilang, pelabuhan dan sebagainya) dan tanah. Caruman bantu kadar merupakan cukai tahunan yang dikenakan ke atas bangunan milik kerajaan. Sehingga akhir tahun 2016, sejumlah RM57.05 juta cukai taksiran telah diiktiraf oleh PBT. Hasil cukai taksiran ini meningkat sejumlah RM7.65 juta atau 15.5% berbanding hasil cukai taksiran pada tahun 2015. Hasil cukai taksiran PBT bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 6.15**.

JADUAL 6.15
HASIL CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1	Majlis Daerah Jeli	0.12	0.82	0.70	583.3
2	Majlis Daerah Tanah Merah	1.80	2.92	1.12	62.2
3	Majlis Daerah Tumpat	1.94	2.69	0.75	38.7
4	Majlis Daerah Gua Musang	2.66	3.61	0.95	35.7
5	Majlis Daerah Ketereh	1.68	2.19	0.51	30.4
6	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	30.25	34.15	3.90	12.9
7	Majlis Daerah Machang	1.09	1.13	0.04	3.7
8	Majlis Daerah Dabong	1.04	1.05	0.01	1.0
9	Majlis Daerah Kuala Krai	2.44	2.44	0	0.0
10	Majlis Daerah Pasir Mas	2.24	2.23	-0.01	-0.4
11	Majlis Daerah Pasir Puteh	3.06	2.90	-0.16	-5.2
12	Majlis Daerah Bachok	1.08	0.92	-0.16	-14.8
JUMLAH		49.40	57.05	7.65	15.5

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

- b. Penyata Kewangan bagi 12 Pihak Berkuasa Tempatan menunjukkan tunggakan hasil cukai taksiran pada tahun 2016 berjumlah RM59.81 juta iaitu peningkatan sejumlah RM4.23 juta berbanding tahun sebelumnya. Analisis terhadap tunggakan hasil cukai taksiran mendapati 12 PBT telah mencatatkan peningkatan tunggakan hasil cukai taksiran pada tahun 2016 berbanding tahun sebelumnya. Antara sebab peningkatan tunggakan hasil cukai taksiran ialah bertambahnya bilangan harta dan pegangan baru di kawasan Majlis serta kegagalan pemegang harta menjelaskan cukai taksiran mengikut tempoh yang ditetapkan. Kedudukan terperinci tunggakan hasil cukai taksiran bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 6.16**.

JADUAL 6.16
TUNGGAKAN HASIL CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Jeli	0.04	0.12	0.08	200.0
2.	Majlis Daerah Gua Musang	0.72	1.51	0.79	109.7
3.	Majlis Daerah Pasir Mas	3.33	4.28	0.95	28.5
4.	Majlis Daerah Tanah Merah	5.05	5.88	0.83	16.4
5.	Majlis Daerah Pasir Puteh	4.45	5.07	0.62	13.9
6.	Majlis Daerah Tumpat	3.58	4.02	0.44	12.3
7.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.82	3.09	0.27	9.6
8.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	24.29	26.01	1.72	7.1
9.	Majlis Daerah Ketereh	1.85	1.88	0.03	1.6

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
10.	Majlis Daerah Machang	4.76	4.78	0.02	0.4
11.	Majlis Daerah Bachok	3.10	2.17	-0.93	-30.0
12.	Majlis Daerah Dabong	1.59	1.00	-0.59	-37.1
JUMLAH		55.58	59.81	4.23	7.6

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016

6.5.3.4. Tuggakan Cukai Taksiran Berbanding Jumlah Pendapatan

Berdasarkan penyata kewangan bagi tahun 2016, jumlah pendapatan bagi 12 PBT adalah RM152.97 juta. Manakala, tuggakan cukai taksiran pula adalah berjumlah RM59.81 juta. Terdapat sembilan (9) Majlis yang mempunyai tuggakan cukai taksiran melebihi 25% daripada pendapatan tahunan. Peningkatan tuggakan cukai taksiran perlu diambil perhatian serius untuk mengukuhkan lagi kedudukan kewangan Pihak Berkua Tempatan yang berkenaan. Analisis tuggakan cukai taksiran berbanding pendapatan bagi tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 6.17**.

JADUAL 6.17
PERATUS TUNGGAKAN BERBANDING
PENDAPATAN CUKAI TAKSIRAN BAGI TAHUN 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TUNGGAKAN	PENDAPATAN	TUNGGAKAN BERBANDING PENDAPATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1	Majlis Daerah Machang	4.78	5.59	85.5
2	Majlis Daerah Tanah Merah	5.88	9.55	61.6
3	Majlis Daerah Pasir Puteh	5.07	9.98	50.8
4	Majlis Daerah Kuala Krai	3.09	7.66	40.3
5	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	26.01	65.37	39.8
6	Majlis Daerah Tumpat	4.02	10.09	39.8
7	Majlis Daerah Dabong	1.00	2.71	36.9
8	Majlis Daerah Bachok	2.17	6.09	35.6
9	Majlis Daerah Pasir Mas	4.28	13.64	31.4
10	Majlis Daerah Ketereh	1.88	8.94	21.0
11	Majlis Daerah Gua Musang	1.51	9.43	16.0
12	Majlis Daerah Jeli	0.12	3.92	3.1
JUMLAH		59.81	152.97	39.1

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016

6.6. SYOR AUDIT

6.6.1. Rumusan keseluruhan bagi penyerahan, pengesahan, pembentangan Penyata Kewangan dan prestasi kewangan Agensi Negeri adalah memuaskan di mana:

- 19 Agensi telah mengemukakan Penyata Kewangan tahun 2016 sebelum atau pada 30 April 2017, manakala tiga (3) agensi sebelum 30 Jun 2017; dan
- Semua 22 penyata kewangan tahun 2015 yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6.6.2. Kedudukan kewangan Badan-badan Berkanun Negeri bagi tahun 2016 berdasarkan sembilan (9) BBN adalah memuaskan seperti berikut:

- Surplus pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM30.11 juta atau 7.2%;
- Aset meningkat sejumlah RM30.31 juta atau 3.6%;
- Aset semasa bersih meningkat sejumlah RM21.67 juta atau 10.9%;
- Surplus pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa meningkat sejumlah RM28.17 juta atau 1,024.4%;
- Sebanyak 20 anak syarikat BBN mempunyai kerugian terkumpul secara keseluruhan berjumlah RM67.06 juta; dan
- Jumlah liabiliti meningkat daripada RM577.49 juta kepada RM627.62 juta.

6.6.3. Kedudukan kewangan Pihak Berkusa Tempatan bagi tahun 2016 adalah berdasarkan prestasi 10 PBT seperti berikut:

- Surplus tahun semasa meningkat menjadi RM6.46 juta iaitu peningkatan 423.0%;
- Aset semasa meningkat kepada RM102.06 juta atau 4%; dan
- Tunggakan Cukai Taksiran meningkat kepada RM57.05 juta atau 15.5%.

6.6.4. Bagi meningkatkan lagi tahap penyediaan penyata kewangan dan kedudukan prestasi kewangan Agensi, pihak Audit mengesyorkan Agensi berkenaan mengambil tindakan penambahbaikan seperti berikut:

- Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu memastikan Penyata Kewangan diserahkan pada atau sebelum 30 April setiap tahun selaras dengan Mesyuarat Perhubungan Antara Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun

2009 dan Arahan Pentadbiran Setiausaha Kerajaan Negeri Bilangan 1 Tahun 2009;

- Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu bertindak proaktif dan tegas dalam melaksanakan program dan aktiviti Agensi yang dapat menjana pendapatan BBN;
- Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu mengambil tindakan tegas terhadap tunggakan hutang daripada penghutang dan juga daripada anak syarikat BBN supaya dapat mengukuhkan kedudukan tunai;
- Bagi anak syarikat BBN yang mengalami kerugian berterusan dan berstatus dorman, Lembaga Pengarah hendaklah mengkaji semula kedudukan syarikat berkenaan sama ada untuk meneruskan operasi atau sebaliknya. Anak syarikat BBN hendaklah mengamalkan tadbir urus yang baik;
- Bagi BBN yang kecil dan belum mewujudkan Unit Audit Dalam, pengauditan berkala oleh Unit Audit Dalam, Pejabat Menteri Besar Dan SUK hendaklah dilaksanakan untuk penambahbaikan pengurusan kewangan Agensi secara berterusan;
- Peraturan kewangan dan perakaunan hendaklah disediakan oleh BBN mengikut kesesuaian BBN dengan kelulusan daripada Lembaga Pengarah dan Pejabat Perbendaharaan Negeri; dan
- PBT hendaklah menimbang langkah yang berkesan dan mengambil tindakan proaktif untuk memungut hasil bagi mengurangkan trend tunggakan cukai taksiran.

BAHAGIAN V
PEMBENTANGAN
LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
DAN MESYUARAT JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

BAHAGIAN V

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

7. PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI DAN AKTIVITI JABATAN/AGENSI SERTA PENGURUSAN SYARIKAT KERAJAAN

Mengikut Seksyen 16(2) Akta Tatacara Kewangan 1957, Laporan Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2015 Siri 1 telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 24 Oktober 2016. Manakala Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2015 Siri 2 dan Laporan Ketua Audit Negara tahun 2015 mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2015 telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 21 Mac 2017.

8. MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri Kelantan (Jawatankuasa) telah memeriksa Laporan Ketua Audit Negara bagi Tahun 2014 Siri 1 dan Siri 2. Sehingga 5 Jun 2017, Laporan Jawatankuasa terhadap Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2012, Tahun 2013 dan Tahun 2014 belum dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Jawatankuasa telah bersidang sebanyak tujuh (7) kali bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2014 Siri 1 dan Siri 2. Jawatankuasa juga telah memanggil Jabatan/Agensi/Syarikat yang berkaitan bagi mendapatkan taklimat selaras dengan peranan Jawatankuasa untuk memastikan wujudnya Akauntabiliti Awam. Jawatankuasa hendaklah membentangkan Laporan Jawatankuasa terhadap Laporan Ketua Audit Negara di samping lebih kerap bermesyuarat untuk membincangkan Laporan Ketua Audit Negara dan membuat lawatan ke tapak projek dan syarikat Kerajaan Negeri, mengkaji isu lama Laporan Ketua Audit Negara yang belum selesai dan memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh Ketua Jabatan/Agensi/Syarikat Kerajaan Negeri. Perkara yang dibincangkan oleh Jawatankuasa sehingga 5 Jun 2017 adalah seperti di **Jadual 8.1**.

JADUAL 8.1
MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA
WANG AWAM NEGERI SEHINGGA 5 JUN 2017

TARIKH	PERKARA	AGENSI
11 Ogos 2016	Mesyuarat Jawatankuasa PAC Bil.3/2016 <ul style="list-style-type: none"> • Sesi pendengaran Bersama Kolej Islam Antarabangsa Sultan Ismail Petra (KIAS) bagi LKAN Tahun 2014 Siri 1 • Cadangan lawatan Tahun 2016 berkaitan LKAN Siri 1 dan Siri 2 Tahun 2014 	• KIAS
29 Ogos 2016	Lawatan Jawatankuasa PAC Ke Pejabat Air Kelantan Sdn. Bhd. Mesyuarat Jawatankuasa PAC Bil.1/2017	• AKSB
9 Januari 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Mengadakan perbincangan Seminar PAC di Kota Kinabalu pada 16 Januari 2017 • Cadangan lawatan Tahun 2017 	
18 Januari 2017	Lawatan Jawatankuasa PAC Ke Air Kelantan Sdn. Bhd Daerah Kuala Krai	• AKSB Daerah Kuala Krai
24 Januari 2017	Perjumpaan Ahli-Ahli Jawatankuasa PAC Bersama Yang Amat Berhormat Ustaz Dato' Bentara Kanan Menteri Besar Kelantan Pembentangan Laporan Aktiviti Ahli Jawatankuasa PAC Kerajaan Kelantan pada Tahun 2015, 2016 dan 2017	
5 Februari 2017	Lawatan Pemeriksaan Jawatankuasa PAC Ke Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	• PKINK
6 Februari 2017	Lawatan Pemeriksaan Jawatankuasa PAC Ke Majlis Daerah Pasir Puteh Mengadakan perbincangan berkaitan dengan aduan awam tentang masalah di Pasar Baru Pasir Puteh	• Majlis Daerah Pasir Puteh

Sumber: Jabatan Audit Negara

PENUTUP



PENUTUP

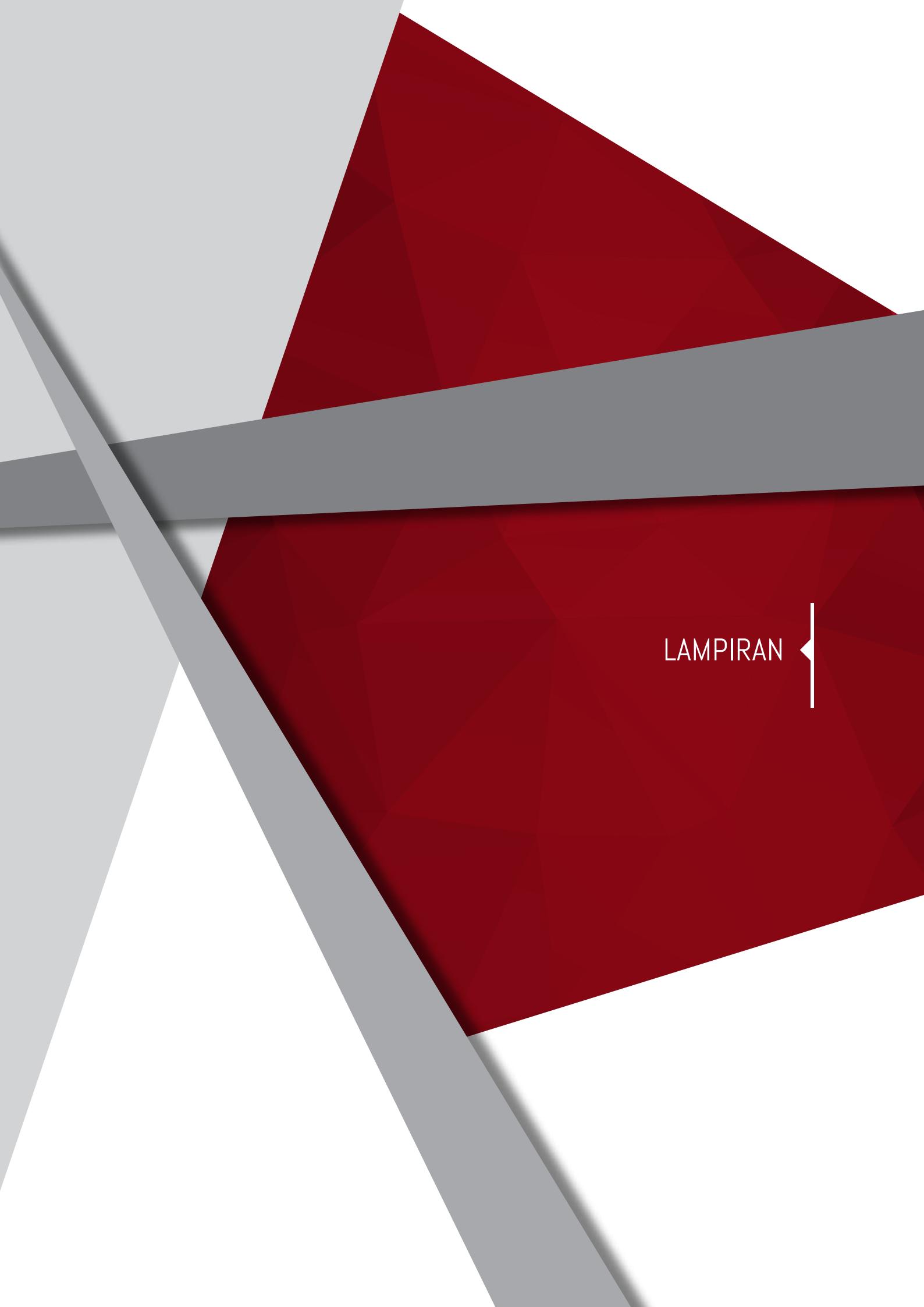
Pada umumnya, tahap penyediaan dan penyerahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri adalah baik. Prestasi kewangan Kerajaan Negeri pada 31 Disember 2016 adalah memuaskan manakala bagi Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan masing-masing pada tahap baik dan memuaskan. Kemajuan fizikal pelaksanaan projek pembangunan pada tahun 2016 adalah baik, bagaimanapun prestasi perbelanjaan pembangunan pada tahap memuaskan kerana hanya membelanjakan sebanyak 51.9% daripada jumlah peruntukan yang diluluskan. Prestasi kewangan Kerajaan negeri masih boleh dimantapkan lagi dan disyorkan tindakan penambahbaikan seperti berikut:

- a. Kerajaan Negeri disarankan meneruskan usaha mengurangkan tunggakan hasil/bayaran balik pinjaman dan Pinjaman Boleh Dituntut supaya kedudukan kewangan Kerajaan Negeri berada dalam keadaan yang lebih kukuh.
- b. Ketua Jabatan/Ketua Agensi perlu mempertingkatkan penglibatan secara *hands on* dalam urusan kewangan.
- c. Jabatan/Agensi perlu mempertingkatkan keberkesanan fungsi Unit Audit Dalam (UAD). Antaranya ialah dengan memastikan anggota UAD mendapat latihan dan bimbingan yang secukupnya, perancangan audit tahunan disediakan supaya pengauditan dapat dilaksanakan mengikut keutamaan, penilaian dibuat secara objektif dan bebas bukan sahaja berkaitan dengan aspek kawalan dalaman malahan pengurusan risiko dan tadbir urus organisasi, melaporkan penemuan yang signifikan serta mengesyorkan cadangan yang memberi impak kepada organisasi.

JABATAN AUDIT NEGARA

Putrajaya

11 Oktober 2017

The background of the image features a large, stylized geometric shape composed of several triangles. The top portion is filled with a dark red color, while the bottom portion is filled with a light grey. The boundaries between these colored areas are defined by white lines, creating a layered effect. The overall composition is minimalist and modern.

LAMPIRAN





**LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI KELANTAN
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016**

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 telah diaudit atas arahan saya selaras dengan Akta Audit 1957. Pihak Pengurusan Kerajaan Negeri adalah bertanggungjawab terhadap Penyata Kewangan ini dan tanggungjawab saya adalah mengaudit dan memberi pendapat terhadap Penyata Kewangan tersebut. Pengauditan telah dilaksanakan dengan berpandukan piawaian pengauditan yang diluluskan.

Pada pendapat saya, Penyata Kewangan ini memberi gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada 31 Disember 2016; hasil operasi serta aliran tunainya bagi tahun tersebut berdasarkan piawaian perakaunan yang diluluskan. Rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Madinah".

(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)

Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya
16 Mei 2017



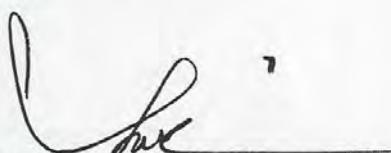
**PERNYATAAN PEGAWAI KEWANGAN NEGERI
DAN BENDAHARI NEGERI**

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan dan Nota kepada Penyata Kewangan disediakan :

- (a) mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting*; dan
- (b) dengan menyatukan maklumat kewangan daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri Kelantan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Akaun Memorandum berserta Nota kepada Penyata Kewangan menunjukkan kedudukan yang benar dan saksama pada 31 Disember 2016.

Pada masa pernyataan ini ditandatangani, mengikut sebaik-baik pengetahuan kami, tidak wujud apa-apa keadaan yang boleh menjelaskan ketepatan dan kesahihan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri 2016.



DATO' HAJI NIK KAZIM BIN HAJI NIK YUSOFF, D.P.S.K (Kelantan)
Pegawai Kewangan Negeri Kelantan
31 Januari 2017



ROSLAN BIN YAHYA
Bendahari Negeri Kelantan
31 Januari 2017

Lampiran III

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN pada 31 Disember 2016

	Nota	2016 <i>RM</i>	2015 <i>RM</i>
WANG AWAM			
WANG TUNAI	3	20,289,207	51,178,094
PELABURAN	4	3,978,500	8,228,500
		24,267,707	59,406,594
DIPEGANG BAGI:			
KUMPULAN WANG DISATUKAN			
AKAUN HASIL DISATUKAN	5	(755,592,553)	(722,118,473)
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	6	38,508,116	39,665,094
AKAUN AMANAH DISATUKAN	7	741,352,144	741,859,973
		24,267,707	59,406,594

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

Lampiran IV

**PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016**

	<u>Nota</u>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
		<i>RM</i>	<i>RM</i>
TERIMAAN			
Hasil	5		
Hasil Cukai		107,161,498	85,393,327
Hasil Bukan Cukai		218,165,695	141,405,973
Terimaan Bukan Hasil		<u>171,877,489</u>	<u>497,204,683</u>
			<u>160,417,686</u>
			<u>387,216,986</u>
Pinjaman	6		
Dalam Negeri		<u>45,437,059</u>	<u>45,437,059</u>
			<u>63,903,556</u>
			<u>63,903,556</u>
Terimaan Modal	7		
Pelbagai Terimaan Modal		28,597,000	51,221,121
Jualan Instrumen Kewangan		<u>4,250,000</u>	<u>32,847,000</u>
			<u>1,000,000</u>
			<u>52,221,121</u>
Terimaan Lain	3, 7		
Terimaan Amanah		<u>102,044,062</u>	<u>102,044,062</u>
			<u>130,114,967</u>
			<u>130,114,967</u>
Jumlah Terimaan		<u><u>677,532,804</u></u>	<u><u>633,456,630</u></u>

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI (sambungan)
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

	<u>Nota</u>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
		<i>RM</i>	<i>RM</i>
BAYARAN			
Perbelanjaan Mengurus	5		
Emolumen		172,982,124	168,896,255
Perkhidmatan dan Bekalan		116,629,295	100,408,080
Aset		14,396,796	13,683,843
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap		221,923,745	185,129,564
Perbelanjaan Lain		<u>804,400</u>	<u>422,445</u>
		<u>526,736,360</u>	<u>468,540,186</u>
Perbelanjaan Pembangunan	7		
Langsung		131,148,891	114,232,559
Pinjaman		<u>16,062,400</u>	<u>9,853,500</u>
Perbelanjaan Modal			
Pembelian Instrumen Kewangan	4	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
Pinjaman			
Dalam Negeri	6	<u>34,474,040</u>	<u>54,974,495</u>
Bayaran Lain			
Akaun Amanah	3, 7	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
Jumlah Bayaran		<u>708,421,691</u>	<u>647,600,741</u>
Tambahan / (Kurangan) Wang Tunai		(30,888,887)	(14,144,111)
Wang Tunai Pada 1 Januari		51,178,094	65,322,205
WANG TUNAI PADA 31 DISEMBER		<u>20,289,207</u>	<u>51,178,094</u>

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

PENYATA PRESTASI KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

	<i>Nota</i>	<i>2016</i>		<i>2015</i>	
		<i>Anggaran</i>	<i>Sebenar</i>	<i>Sebenar</i>	<i>RM</i>
		<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>
HASIL	5	593,800,310	497,204,683	387,216,986	
<i>Tolak :</i>					
Belanja Mengurus	5	687,877,393	530,678,763	472,965,518	
LEBIHAN/(KURANGAN) HASIL		(94,077,083)	(33,474,080)	(85,748,531)	
<i>Tolak :</i>					
Belanja Pembangunan	7	283,718,070	147,211,291	124,086,059	
LEBIHAN / (KURANGAN) KESELURUHAN		(377,795,153)	(180,685,371)	(209,834,591)	
KURANGAN DIBIAYAI OLEH:					
Pinjaman	6		14,905,422	13,354,392	
Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan	7		28,597,000	51,221,121	
Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah			137,182,949	145,259,078	
JUMLAH PEMBIAYAAN			180,685,371	209,834,591	

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

**PENYATA AKAUN MEMORANDUM
pada 31 Disember 2016**

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	<i>Nota</i>	<i>RM</i>
MEMORANDUM ASET		
Pinjaman Boleh Dituntut		
8	1,025,641,113	1,004,358,877
Pelaburan		
8	7,348,368	7,327,634
MEMORANDUM LIABILITI		
Hutang Awam		
9	1,396,361,759	1,354,811,926

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

**NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016****DASAR DAN KAEDAH PERAKAUNAN YANG SIGNIFIKAN****1. DASAR DAN PRINSIP PERAKAUNAN**

Dasar dan prinsip perakaunan diguna secara konsisten dalam penyediaan penyata kewangan kecuali dinyatakan sebaliknya.

- a) Dasar perakaunan adalah tertakluk kepada undang-undang dan peraturan yang berkaitan dengan pengurusan perakaunan dan kewangan Kerajaan Negeri.
- b) Perakaunan Kerajaan Negeri adalah berasaskan Kumpulanwang Disatukan selaras dengan:
 - i) Perkara 97 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa segala hasil yang diterima kecuali Zakat, Fitrah, dan Baitulmal atau lain-lain hasil Agama Islam seumpamanya, dikumpulkan menjadi satu kumpulanwang.
 - ii) Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa tiada wang boleh dikeluarkan dari Kumpulanwang Disatukan melainkan diperuntukkan atau dibenarkan dengan cara lain oleh Dewan Undangan Negeri, kecuali untuk perbelanjaan tanggungan tertentu.
 - iii) Seksyen 7 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] memperuntukkan Kumpulanwang Disatukan dibahagi kepada Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.
- c) Kerajaan Negeri mengamalkan asas perakaunan tunai ubahsuai. Semua urus niaga bayaran dan terimaan diakaunkan apabila bayaran dibuat dan terimaan diperoleh dengan pengubahaian seperti berikut:
 - i) Bayaran bagi kerja yang telah dijalankan, bekalan dan perkhidmatan yang telah diterima sehingga 31 Disember tahun kewangan semasa boleh dibayar dalam bulan Januari tahun berikutnya dan dikenakan kepada peruntukan tahun kewangan semasa.
 - ii) Terimaan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambilkira dalam buku tunai pejabat perakaunan pada 31 Disember tahun kewangan semasa merupakan wang tunai dalam perjalanan dan diakaunkan sebagai hasil tahun kewangan semasa.
 - iii) Mengakaun urus niaga bukan tunai tertentu seperti pindahan peruntukan daripada Akaun Hasil Disatukan ke Akaun Amanah Disatukan, Untung Rugi Pelaburan, Hapuskira Pinjaman Amanah, Penukaran Pinjaman Kepada Ekuiti dan seumpamanya.
- d) Entiti perakaunan terdiri daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri.
- e) Tahun kewangan sebagaimana yang telah ditetapkan di bawah Seksyen 3 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] adalah satu tempoh dua belas bulan yang berakhir pada 31 Disember setiap tahun.
- f) Mata wang yang digunakan dalam penyata kewangan ini adalah Ringgit Malaysia (RM). Urus niaga yang melibatkan mata wang asing telah ditukar kepada nilai setara RM berdasarkan kadar pertukaran Bank Negara Malaysia mengikut polisi yang ditetapkan.
- g) Penyata Kewangan disediakan mengikut asas yang sama dengan Anggaran Perbelanjaan bagi membolehkan perbandingan dibuat.
- h) Apabila berlaku perubahan ke atas persempahan atau klasifikasi butiran, angka perbandingan telah dinyatakan semula kecuali dinyatakan sebaliknya.
- i) Amaun telah digenapkan kepada Ringgit Malaysia (RM) yang terdekat yang mungkin memberi kesan perbezaan RM1 bagi beberapa butiran yang dinyatakan di antara Penyata Kewangan dengan Nota Kepada Penyata Kewangan.

2. PERSEMBAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Persembahan Penyata Kewangan dan nota yang disertakan bagi tahun 2016 telah dibuat penambahbaikan bagi memudahkan pemahaman dan penganalisisan.

Penyata Prestasi Kewangan adalah penyata yang menunjukkan prestasi kewangan Kerajaan Negeri secara keseluruhan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disedia mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard (IPSAS) - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting* mengandungi komponen berikut :

- a) Penyata Kedudukan Kewangan
- b) Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai
- c) Penyata Prestasi Kewangan
- d) Penyata Akaun Memorandum
- e) Nota Kepada Penyata Kewangan

3. WANG TUNAI

Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan.

Wang Tunai Dalam Bank terdiri daripada baki akaun semasa dan baki deposit di institusi kewangan. Pelaburan Deposit Dalam Negeri dalam tempoh tiga (3) bulan atau kurang berjumlah RM5,000,000 juta telah diklasifikasi sebagai Wang Tunai Dalam Bank selaras dengan para 1.2.3, *Cash Basis IPSAS*.

Wang Tunai Dalam Perjalanan menunjukkan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambilkira dalam buku tunai Pejabat Perbendaharaan Negeri pada akhir tahun kewangan.

Wang Tunai Dalam Tangan merupakan Panjar Wang Runcit pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut :

Perihal	2016		2015	
	RM	RM	RM	RM
Wang Tunai Dalam Bank	19,907,105		50,094,533	
Wang Tunai Dalam Perjalanan	308,102		1,047,796	
Wang Tunai Dalam Tangan	74,000		35,764	
JUMLAH WANG TUNAI	20,289,207		51,178,094	

Bagi tahun 2016, amaun berjumlah RM102,044,062.28 juta merupakan perbezaan antara terimaan dan bayaran Akaun Amanah di dalam Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai.

4. PELABURAN

Pelaburan terdiri daripada Pelaburan Kumpulanwang Amanah dan Pelaburan Am dan dinyatakan pada nilai kos.

Pelaburan Kumpulanwang Amanah ialah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulanwang Amanah selaras dengan arahan amanah Seksyen 9 dan suratcara amanah Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] serta peraturan yang berkuatkuasa. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulanwang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulanwang Amanah.

Pelaburan Am juga merangkumi pelaburan daripada penukaran pinjaman kepada ekuiti pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	2016		2015	
	Nilai Kos	Pelaburan	Nilai Kos	Pelaburan
	Kumpulanwang	Pelaburan Am	Kumpulanwang	Pelaburan Am
Perihal		Amanah		Amanah
Saham	0.00	3,978,500	0.00	3,978,500
Deposit Dalam Negeri	0.00	0.00	4,250,000	0.00
Jumlah	0.00	3,978,500	4,250,000	3,978,500
JUMLAH PELABURAN		3,978,500		8,228,500

5. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengakaun semua urus niaga terimaan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan selaras dengan Perkara 97 dan 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61].

Akaun Hasil Disatukan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	2016		2015	
	Anggaran RM	Sebenar RM	% Anggaran	Sebenar RM
<i>BAKI PADA 1 JANUARI</i>		(722,118,473)		(636,369,941)
HASIL				
Hasil Cukai	163,490,030	107,161,498	65.55	85,393,327
Hasil Bukan Cukai	289,449,490	218,165,695	75.37	141,405,973
Terimaan Bukan Hasil	140,860,790	171,877,489	122.02	160,417,686
Jumlah Hasil	593,800,310	497,204,683	83.73	387,216,986
				72.95
PERBELANJAAN MENGURUS				
Emolumen	187,961,816	172,982,124	92.03	168,896,255
Perkhidmatan dan Bekalan	128,248,117	116,629,295	90.94	100,408,080
Aset	17,369,301	14,396,796	82.89	13,683,843
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap**	352,087,649	225,866,148	64.15	189,554,895
Perbelanjaan-perbelanjaan lain	2,210,510	804,400	36.39	422,445
<i>Perbelanjaan Mengurus (sebelum pindahan)</i>	687,877,393	530,678,763	77.15	472,965,518
				75.49
<i>Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Pembangunan</i>		0.00		0.00
<i>Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Amanah Bekalan Air</i>		0.00		0.00
Jumlah Perbelanjaan Mengurus (selepas pindahan)	687,877,393	530,678,763	77.15	472,965,518
				75.49
<i>Lebihan/(Kurangan) bagi Tahun</i>		(33,474,080)		(85,748,531)
BAKI PADA 31 DISEMBER	(755,592,553)			(722,118,473)

Nota: (**) - Tidak termasuk pindahan ke Kumpulanwang Pembangunan.

a) Hasil

Hasil diakaunkan secara jumlah kasar ke dalam Akaun Hasil kecuali diperuntukkan sebaliknya oleh mana-mana undang-undang.

Hasil mengikut penjenisannya bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	Anggaran Asal	2016			2015	
		Anggaran Disemak	Sebenar		Sebenar	
			RM	RM	%	Anggaran
HASIL CUKAI						
Cukai Langsung	162,963,030	162,963,030	104,348,680	64.03	84,819,547	49.16
Cukai Langsung Lain	2,000	2,000	150	7.50	730	36.50
Pelbagai Cukai Tidak Langsung	525,000	525,000	2,812,669	535.75	573,050	111.27
<i>Jumlah Hasil Cukai</i>	163,490,030	163,490,030	107,161,498	65.55	85,393,327	49.35
HASIL BUKAN CUKAI						
Lesen Dan Permit	8,076,170	8,076,170	6,721,817	83.23	6,413,764	80.28
Perkhidmatan dan Bayaran Perkhidmatan	100,097,390	100,097,390	60,963,636	60.90	44,159,043	116.26
Perolehan daripada Jualan Barang-barang	163,994,810	163,994,810	135,362,083	82.54	79,172,728	50.77
Sewaan	516,650	516,650	488,884	94.63	459,711	128.94
Keuntungan Pembiayaan Dan Perolehan Daripada Simpanan/ Pelaburan	4,755,020	4,755,020	3,072,027	64.61	3,379,948	55.82
Denda Dan Hukuman	12,009,450	12,009,450	11,557,248	96.23	7,820,779	56.31
<i>Jumlah Hasil Bukan Cukai</i>	289,449,490	289,449,490	218,165,695	75.37	141,405,973	63.64
TERIMAAN BUKAN HASIL						
Pulangan Balik Perbelanjaan	28,460,770	28,460,770	30,176,260	106.03	26,913,586	106.92
Terimaan Daripada Agensi-Agenzi Kerajaan Yang Lain	112,400,020	112,400,020	141,701,229	126.07	133,504,101	120.93
<i>Jumlah Terimaan Bukan Hasil</i>	140,860,790	140,860,790	171,877,489	122.02	160,417,686	118.33
JUMLAH HASIL	593,800,310	593,800,310	497,204,683	83.73	387,216,986	72.95

b) Perbelanjaan Mengurus

Perbelanjaan Mengurus terdiri daripada perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan dan Bekalan seperti berikut:

- i) Emolumen, barang-barang dan perkhidmatan
- ii) Pindahan seperti caruman kepada Kumpulanwang Pembangunan dan Kumpulanwang Bekalan Air
- iii) Peruntukan kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan melalui pemberian dan pinjaman

Perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan mengikut undang-undang.

Perbelanjaan bagi Maksud Bekalan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan berdasarkan kelulusan Dewan Undangan Negeri selaras dengan Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan.

Bagi maksud perbelanjaan yang melebihi peruntukan, suatu Anggaran Tambahan telah dibentangkan di dalam Dewan Undangan Negeri pada 1 - 2 Jun 2016 dan 24 - 27 Oktober 2016 mengikut Peraturan (113) (1) daripada Peraturan-Peraturan dan Perintah Tetap Dewan.

Perbelanjaan Mengurus mengikut Maksud Perbelanjaan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Maksud Perbelanjaan	2016			
	Anggaran Asal RM	Anggaran Dipinda RM	Sebenar RM	% Anggaran
PERBELANJAAN TANGGUNGAN				
T. 01 Peruntukan Diraja	1,939,080	1,939,080	1,939,080	100.00
T. 02 Elaun Di Bawah Perlembagaan Dan Lain-Lain Elaun	320,000	320,000	128,400	40.13
T. 03 Pengetua Dewan	147,195	177,195	164,664	92.93
T. 04 Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	501,210	501,210	409,606	81.72
T. 05 Pampasan Pekerja	10	10	0.00	0.00
T. 06 Bayaran Atas Kira-Kira Hutang Kerajaan	9,680,502	9,680,502	3,942,403	40.73
T. 07 Majlis Perajaan Negeri dan Majlis Penasihat Raja	550,000	520,000	451,487	86.82
T. 08 Bayaran Pelbagai	10	10	0.00	0.00
T. 09 Perbendaharaan Negeri Kelantan	11,000,010	11,000,010	9,173,414	83.39
<i>Jumlah Perbelanjaan Tanggungan</i>	<i>24,138,017</i>	<i>24,138,017</i>	<i>16,209,053</i>	<i>67.15</i>

PERBELANJAAN BEKALAN

B. 01 Pejabat Sultan	24,203,900	34,335,150	34,049,531	99.17
B. 02 Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan	43,961,480	46,364,280	39,872,791	86.00
B. 03 Dewan Undangan Negeri	13,955,710	14,416,710	13,463,671	93.39
B. 04 Perkhidmatan Serbanika	67,771,870	77,437,570	70,454,795	90.98
B. 05 Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian	8,613,550	9,132,550	8,474,873	92.80
B. 06 Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	5,118,250	5,151,750	4,921,359	95.53
B. 07 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	8,859,954	8,919,454	8,620,101	96.64
B. 08 Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	4,399,220	4,430,520	4,403,734	99.40
B. 09 Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas	6,260,320	6,623,320	6,457,316	97.49
B. 10 Pejabat Tanah Dan Jajahan Puteh	6,136,480	6,168,780	5,024,593	81.45
B. 11 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah	5,005,940	5,041,440	4,806,280	95.34
B. 12 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	4,947,360	4,947,360	4,918,357	99.41
B. 13 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	4,284,960	4,323,460	4,191,729	96.95
B. 14 Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang	4,634,500	4,688,800	4,387,532	93.57
B. 15 Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli	3,776,050	3,805,050	3,533,914	92.87
B. 16 Jabatan Perhutanan Negeri	15,221,120	15,287,120	11,491,710	75.17
B. 17 Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri	21,819,360	22,154,860	19,644,296	88.67
B. 18 Jabatan Pertanian Negeri	13,151,756	13,241,356	11,873,262	89.67
B. 19 Jabatan Kerja Raya Negeri	34,824,200	35,611,500	33,396,008	93.78
B. 20 Pejabat Mufti	1,764,240	1,831,740	1,763,583	96.28
B. 21 Jabatan Hal Ehwal Agama Islam	36,485,830	37,449,930	35,260,665	94.15
B. 22 Jabatan Kebajikan Masyarakat	20,473,255	20,498,255	20,342,076	99.24
B. 23 Pejabat Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	626,910	627,910	511,764	81.50
B. 24 Jabatan Perancang Bandar Dan Desa	2,951,200	2,972,700	2,525,926	84.97
B. 25 Pejabat Perbendaharaan Negeri	105,388,160	127,094,460	120,788,166	95.04
B. 26 Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	8,164,435	8,218,135	7,278,422	88.57
B. 27 Pejabat Pembangunan Negeri	22,077,520	22,382,020	20,337,647	90.87
B. 28 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kecil Lojing	588,420	591,920	419,838	70.93
B. 29 Jabatan Kehakiman Syariah Negeri	6,340,020	6,518,820	6,104,292	93.64
B. 30 Peruntukan Kepada Kumpulan Wang Terkanun	107,386,433	107,386,433	0.00	0.00
B. 31 Jabatan Perikanan Negeri	803,610	805,110	722,583	89.75
B. 32 Jabatan Air Negeri	5,274,413	5,280,913	4,428,894	83.87
Jumlah Perbelanjaan Bekalan	615,270,426	663,739,376	514,469,710	77.51
PERBELANJAAN MENGURUS (sebelum pindahan)	639,408,443	687,877,393	530,678,763	77.15
PERBELANJAAN MENGURUS (selepas pindahan)			530,678,763	

Perbezaan ketara di antara anggaran asal dengan anggaran dipinda dan di antara anggaran dipinda dengan perbelanjaan sebenar diterangkan di Laporan Bendahari Negeri.

Maklumat terperinci perbelanjaan mengurus dapat dirujuk di Lampiran 1 - Penyata Perbelanjaan Mengurus bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

6. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

Akaun Pinjaman Disatukan menunjukkan jumlah pinjaman yang diterima oleh Kerajaan Negeri daripada Kerajaan Persekutuan di bawah kuasa Undang-Undang Negeri. Perbelanjaan daripada akaun ini adalah terdiri daripada pinjaman balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun atau Syarikat Milik Kerajaan serta pindahan Kumpulanwang Pembangunan untuk tujuan perbelanjaan pembangunan.

Semua Amaun Pinjaman dipindahkan ke Kumpulanwang Pembangunan pada akhir tahun kecuali baki berjumlah RM38,508,116 yang merupakan pinjaman kepada Projek-Projek Bekalan Air Kelantan Sdn. Bhd. dan Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) dari Kerajaan Persekutuan.

Perihal	2016	2015
	(Debit)/Kredit RM	(Debit)/Kredit RM
PINJAMAN		
Dalam Negeri		
Baki pada 1 Januari	39,665,094	36,164,202
Terimaan	45,437,059	63,903,556
Bayaran	(30,531,637)	(50,549,164)
PINDAHAN		
PINDAHAN KE		
Kumpulanwang Pembangunan	(16,062,400)	(9,853,500)
BAKI AKAUN PINJAMAN DISATUKAN		
	38,508,116	39,665,094

7. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan mengakaun semua terimaan dan bayaran wang amanah mengikut kehendak undang-undang, akta-akta amanah, suratcara amanah, arahan amanah dan perjanjian. Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada Kumpulanwang Amanah Kerajaan, Kumpulanwang Amanah Awam dan Akaun Deposit.

Bagi Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan, sebahagian besar urus niaga semasa terdiri daripada urus niaga Akaun Penyelesaian. Akaun Penyelesaian ini mengakaunkan urus niaga bagi Akaun Kawalan, Akaun Kena Bayar dan akaun seumpamanya yang tidak melibatkan terimaan atau bayaran sebenar.

Akaun Amanah Disatukan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	Baki pada 01.01.2016 (Debit)/Kredit	Debit	Kredit	Baki pada 31.12.2016 (Debit)/Kredit
	RM	RM	RM	RM
KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN				
Kumpulanwang Pembangunan	(496,929,111)	147,211,291	44,659,400	(599,481,002)
Kumpulanwang Bekalan Air	(87,771,528)	0.00	0.00	(87,771,528)
Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan	822,631,123	448,303,548	528,307,418	902,634,993
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Kerajaan</i>	237,930,484	595,514,839	572,966,818	215,382,463
 KUMPULANWANG AMANAH AWAM				
Kumpulanwang Amanah Awam	81,410,132	15,902,636	22,538,270	88,045,767
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Awam</i>	81,410,132	15,902,636	22,538,270	88,045,767
 AKAUN DEPOSIT				
Deposit Am	422,519,357	166,445,459	181,850,017	437,923,914
<i>Jumlah Akaun Deposit</i>	422,519,357	166,445,459	181,850,017	437,923,914
JUMLAH AKAUN AMANAH DISATUKAN	741,859,973	777,862,934	777,355,105	741,352,144

Kurangan pembiayaan berjumlah RM180,685,371.12 di Penyata Prestasi Kewangan dibiayai oleh Pinjaman Dalam Negeri , Terimaan Bayaran Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan Modal serta Perubahan Dalam Tunai, Pelaburan dan Amanah.

a) Kumpulanwang Amanah Kerajaan

Kumpulanwang Amanah Kerajaan mengakaun terimaan dari peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Kumpulanwang Pembangunan, Kumpulanwang Amanah Bekalan Air dan Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan.

- i) Kumpulanwang Pembangunan mengakaun terimaan dan bayaran pembangunan seperti yang diperuntukkan oleh Akta Kumpulanwang Pembangunan 1966 [Akta 406].

Terimaan utama bagi Kumpulanwang ini terdiri daripada Pemberian Kerajaan Persekutuan iaitu Pemberian Pertambahan Hasil dan Pemberian Berdasarkan Tahap Pembangunan Ekonomi, Infrastruktur dan Kesejahteraan Hidup, pinjaman yang diberi oleh Kerajaan Persekutuan untuk maksud pembangunan dan caruman atau pindahan dari Akaun Hasil Disatukan.

Bayaran Kumpulanwang ini adalah perbelanjaan pembangunan secara langsung atau pinjaman.

Kumpulanwang Pembangunan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	2016	2015
	(Debit)/Kredit RM	(Debit)/Kredit RM
<i>BAKI PADA 1 JANUARI</i>	(496,929,111)	(433,917,673)
TERIMAAN		
Pindahan Dari Akaun Pinjaman Disatukan	16,062,400	9,853,500
Pemberian Tahap Pembangunan, Ekonomi Dan Kesejahteraan Hidup	28,597,000	28,597,000
Pemberian Pertambahan Hasil Bahagian II	0.00	22,624,121
<i>Jumlah Terimaan</i>	44,659,400	61,074,621
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	(131,148,891)	(114,232,559)
Pinjaman	(16,062,400)	(9,853,500)
<i>Jumlah Bayaran</i>	(147,211,291)	(124,086,059)
<i>Lebihan/(Kurangan)</i>	(102,551,891)	(63,011,438)
<i>BAKI KUMPULANWANG PEMBANGUNAN PADA 31 DISEMBER</i>	(599,481,002)	(496,929,111)

Maklumat terperinci perbelanjaan pembangunan dapat dirujuk di Lampiran 2 - Penyata Perbelanjaan Pembangunan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

- ii) Sumber kewangan Kumpulanwang Amanah Bekalan Air merupakan pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan.

Kumpulanwang Amanah Bekalan Air pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

<i>Perihal</i>	<i>2016</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>	<i>2015</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>
BAKI PADA 1 JANUARI		(87,771,528) (87,771,528)
TERIMAAN		
Pindahan Dari Akaun Hasil Disatukan		
Bekalan Air	0.00	0.00
Jumlah Terimaan	0.00	0.00
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	0.00	0.00
Pinjaman	0.00	0.00
Jumlah Bayaran	0.00	0.00
Lebihan/(Kurangan)		
BAKI KUMPULANWANG AMANAH BEKALAN AIR PADA 31 DISEMBER	(87,771,528)	(87,771,528)

- iii) Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Akaun Penyelesaian, Akaun Pinjaman, Kumpulanwang Luar Jangka, Akaun Kena Bayar dan Pelbagai Kumpulanwang yang ditubuhkan melalui enakmen yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri, iaitu di bawah Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Penubuhan Kumpulanwang ini adalah untuk membolehkan Kerajaan menyalurkan peruntukan ke satu tabung untuk sesuatu tujuan. Sebahagian dari Kumpulanwang ini pula merupakan Kumpulanwang pusingan manakala yang lain adalah bayaran langsung.

Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

<i>Perihal</i>	<i>2016</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>	<i>2015</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>
AKAUN PENYELESAIAN		
Akaun Penyelesaian Cek Terbatal	6,856,969	8,995,326
Akaun Pendahuluan Daripada Kerajaan Persekutuan	240,000,000	182,000,000
Akaun Pendahuluan Daripada Perbadanan Menteri Besar	15,000,000	15,000,000
Jumlah Akaun Penyelesaian	261,856,969	205,995,326

AKAUN PINJAMAN

Pinjaman Perumahan ADUN	2,135,164	1,892,730
Pendahuluan Membeli Kenderaan	3,132,717	2,758,154
Pendahuluan Pembiayaan Komputer	1,264,799	1,222,141
Pendahuluan Diri Pelbagai	1,467,294	1,485,000
Pendahuluan Diri Pegawai Kerajaan	397,748	415,587
<i>Jumlah Akaun Pinjaman</i>	8,397,723	7,773,613

KUMPULANWANG LUAR JANGKA

Kumpulanwang Belanja Mengejut	6,000,000	6,000,000
<i>Jumlah Kumpulanwang Luar Jangka</i>	6,000,000	6,000,000

PELBAGAI KUMPULANWANG

Kumpulanwang Penyelenggaraan Jalan Negeri (KAPJN)	602,470,780	575,194,589
Kumpulanwang Simpanan Kerabat DiRaja	521,807	521,807
Tabung Amanah Tok Kenali	0.00	5,646,921
<i>Jumlah Pelbagai Kumpulanwang</i>	602,992,587	581,363,317

AKAUN KENA BAYAR

Akaun Kena Bayar	23,387,714	21,498,868
<i>Jumlah Pelbagai Kumpulanwang</i>	23,387,714	21,498,868
JUMLAH PELBAGAI KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN	902,634,993	822,631,123

b) Kumpulanwang Amanah Awam

Kumpulanwang Amanah Awam mengakaun terimaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut akta khas atau Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Kumpulanwang Amanah Awam terdiri daripada Amanah Am yang diwujudkan di bawah Seksyen 9 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Sumber Kewangan Kumpulanwang ini adalah daripada sumbangan Syarikat Swasta atau orang ramai untuk tujuan tertentu.

Kumpulanwang Amanah Awam yang matan bagi setiap Kumpulanwang Amanah Awam pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal

AMANAH AWAM

Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan
Jumlah Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan

<i>2016</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>	<i>2015</i> <i>(Debit)/Kredit</i> <i>RM</i>
---------------------------------------------------	---------------------------------------------------

211,670 266,004

Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian
Jumlah Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian

8,966,666 8,397,921

Jabatan Perhutanan Negeri
Jumlah Jabatan Perhutanan Negeri

61,397,995 52,778,514

Jabatan Hal Ehwal Agama Islam
Jumlah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam

11 20,761

Pejabat Perbendaharaan Negeri
Jumlah Pejabat Perbendaharaan Negeri

11,986,291 13,675,976

Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri
Jumlah Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri

77,787 100,206

Pejabat Pembangunan Negeri
Jumlah Pejabat Pembangunan Negeri

5,334,721 6,099,874

Jabatan Kehakiman Syariah Negeri
Jumlah Jabatan Kehakiman Syariah Negeri

70,627 70,877

JUMLAH KUMPULAN WANG AMANAH AWAM

88,045,767 81,410,132

c) Akaun Deposit

Akaun Deposit mengakaunkan wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah mana-mana undang-undang atau mengikut perjanjian. Akaun Deposit terdiri daripada Deposit Am, Deposit Pengambilanbalik Tanah dan Deposit Perumahan Awam Kos Rendah.

Akaun Deposit yang matan bagi setiap kategori Deposit pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

<i>Perihal</i>	<i>2016 (Debit)/Kredit RM</i>	<i>2015 (Debit)/Kredit RM</i>
DEPOSIT AM		
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan		
<i>Deposit Sewa Rumah Transit Panji</i>	33,980	33,980
<i>Deposit Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	29,350	0.00
<i>Deposit Harga Rumah Awam Kos Rendah Gaal, Pasir Puteh</i>	33,001	38,501
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Perumahan SUK</i>	193,018	193,018
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Projek UPEN</i>	621,000	523,000
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	563,771	571,616
<i>Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian</i>	24,489,323	22,308,564
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok</i>	5,637,214	5,102,075
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu</i>	10,530,399	10,913,190
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang</i>	4,163,946	3,039,792
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas</i>		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	0.00	0.00
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas</i>	7,713,490	11,045,968
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh</i>		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	13,869	0.00
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh</i>	6,300,490	9,821,532
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah</i>	14,349,257	24,418,913
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat</i>	2,669,488	2,725,218
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai</i>	28,247,704	27,598,729
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang</i>	96,209,437	88,654,041
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli</i>	18,512,687	16,334,903
<i>Jabatan Perhutanan Negeri</i>		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	2,487	0.00
<i>Jabatan Perhutanan Negeri</i>	159,553,860	146,947,503
<i>Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri</i>		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	164,791	312,424
<i>Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri</i>	0.00	0.00
<i>Jabatan Pertanian Negeri</i>		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	0.00	0.00
<i>Jabatan Pertanian Negeri</i>	770	770

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
<i>Perihal</i>		
Jabatan Kerja Raya Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	6,673,378	6,597,141
<i>Jabatan Kerja Raya Negeri</i>	3,442,856	3,324,988
Pejabat Perbendaharaan Negeri		
<i>Perbendaharaan Negeri Kelantan</i>	27,900	27,900
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	181,483	166,483
Pejabat Pembangunan Negeri		
<i>Deposit Pejabat Pembangunan Negeri</i>	0.00	2,785,000
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	1,308,939	11,741,746
Jabatan Kehakiman Syariah Negeri		
<i>Deposit Perintah Bersaling</i>	1,000.00	1,000.00
<i>Mahkamah Rendah Syariah Jeli</i>	0.00	0.00
<i>Mahkamah Rendah Syariah Bachok</i>	15,330	10,530
<i>Mahkamah Rendah Syariah Gua Musang</i>	6,800	10,700
<i>Mahkamah Rendah Syariah Kota Bharu</i>	134,470	136,304
<i>Mahkamah Rendah Syariah Kuala Krai</i>	43,720	43,220
<i>Mahkamah Rendah Syariah Machang</i>	24,500	13,500
<i>Mahkamah Rendah Syariah Pasir Mas</i>	9,870	17,190
<i>Mahkamah Rendah Syariah Pasir Puteh</i>	10,350	14,950
<i>Mahkamah Rendah Syariah Tanah Merah</i>	47,170	48,770
<i>Mahkamah Rendah Syariah Tumpat</i>	41,360	33,510
<i>Mahkamah Tinggi Syariah</i>	18,000	18,000
Pejabat Perikanan Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	0.00	0.00
<i>Deposit Pejabat Perikanan Pasir Puteh</i>	60,000	60,000
<i>Pejabat Perikanan Bachok</i>	1,393,476	1,453,476
<i>Pejabat Perikanan Kota Bharu</i>	145,529	145,529
<i>Pejabat Perikanan Tumpat</i>	116,338	109,936
Jabatan Air Negeri Kelantan	173,411	154,511
Jumlah Deposit Am	393,909,213	397,498,118
DEPOSIT PENGAMBILAN BALIK TANAH		
<i>Pejabat Tanah Dan Galian</i>	14,205,635	10,232,840
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok</i>	33,027	34,967
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu</i>	25,913,486	13,416,290
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas</i>	112,885	106,727
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat</i>	2,284,160	994,840
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai</i>	1,250,000	0.00
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Lojing</i>	0.00	0.00
Jumlah Deposit Pengambilan Balik Tanah	43,799,194	24,785,664

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT PERUMAHAN AWAM KOS RENDAH		
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan		
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Tembak, Pengkalan Chepa</i>	8,376	8,376
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok I dan II</i>	2,052	2,280
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok III</i>	2,708	2,708
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bandar Pasir Puteh</i>	11,040	11,220
<i>Rumah Awam Kos Rendah Banggol Kulim</i>	12,064	12,280
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu 3 Jalan Pahi, Kuala Krai</i>	6,492	6,492
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu II Tanah Merah</i>	6,100	6,100
<i>Rumah Awam Kos Rendah Binjai Manis</i>	6,010	5,120
<i>Rumah Awam Kos Rendah Buluh Kubu</i>	4,839	4,839
<i>Rumah Awam Kos Rendah Chabang Empat</i>	5,980	5,980
<i>Rumah Awam Kos Rendah Cherang Ruku</i>	4,925	4,925
<i>Rumah Awam Kos Rendah Geting</i>	5,280	8,400
<i>Rumah Awam Kos Rendah Gua Musang</i>	14,000	14,960
<i>Rumah Awam Kos Rendah Jalan Joh Machang</i>	10,480	11,440
<i>Rumah Awam Kos Rendah Ju Bakar Tumpat</i>	9,120	9,440
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Dangar</i>	8,283	9,243
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Lati</i>	10,640	11,360
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kandis</i>	6,264	6,264
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kok Lanas</i>	5,100	5,100
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kusial Baru</i>	9,740	9,600
<i>Rumah Awam Kos Rendah Limau Hantu</i>	5,600	6,400
<i>Rumah Awam Kos Rendah Manal Jaya</i>	2,810	2,810
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Selising</i>	4,525	4,525
<i>Rumah Awam Kos Rendah Panyit</i>	1,105	1,105
<i>Rumah Awam Kos Rendah Perupok</i>	2,454	2,454
<i>Rumah Awam Kos Rendah SPKA Jalan Joh</i>	3,866	3,866
<i>Rumah Awam Kos Rendah Selising</i>	6,560	6,560
<i>Rumah Awam Kos Rendah Semut Api</i>	1,642	2,362
<i>Rumah Awam Kos Rendah Sungai Durian</i>	4,920	5,658
<i>Rumah Awam Kos Rendah Temangan</i>	2,800	2,800
<i>Rumah Pangsa Kampung Sireh</i>	78	11,253
<i>Rumah Teres Kayu Jalan Hamzah</i>	23,895	23,895
<i>Rumah Teres Kayu Wakaf Mek Zainab</i>	5,760	5,760
<i>Jumlah Deposit Perumahan Awam Kos Rendah</i>	215,507	235,574
JUMLAH AKAUN DEPOSIT	437,923,914	422,519,357

8. MEMORANDUM ASET

Memorandum Aset menunjukkan sebahagian aset kewangan kerajaan iaitu Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan yang dikenakan kepada perbelanjaan mengurus atau pembangunan, tetapi tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Pinjaman Boleh Dituntut

Pinjaman Boleh Dituntut adalah baki pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun, dan Syarikat Milik Kerajaan yang mana sumber-sumber ini adalah terdiri daripada Sumber Negeri dan Sumber Persekutuan yang dipinjamkan balik oleh Kerajaan Negeri kepada agensi-agensi berkenaan.

Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	Baki Belum Selesai pada	
	2016 RM	2015 RM
Badan-Badan Berkanun		
Sumber Negeri	22,431,380	29,087,979
Sumber Persekutuan	190,057,605	193,732,014
Pihak Berkuasa Tempatan		
Sumber Negeri	7,673,251	8,497,543
Sumber Persekutuan	8,177,033	6,271,133
Syarikat		
Sumber Persekutuan	797,301,845	766,770,208
Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Negeri)	30,104,632	37,585,522
Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Persekutuan)	995,536,482	966,773,355
JUMLAH PINJAMAN BOLEH DITUNTUT	1,025,641,113	1,004,358,877

Maklumat terperinci Pinjaman Boleh Dituntut dapat dirujuk di Lampiran 3 - Penyata Akaun Memorandum Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2016.

(b) Pelaburan

Pelaburan adalah pegangan ekuiti dalam syarikat dan lain-lain.

Pelaburan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

Perihal	Nilai Kos	
	2016 RM	2015 RM
Pelaburan Am		
Saham	4,865,000	4,865,000
Pelaburan		
	2,483,368	2,462,634
JUMLAH PELABURAN	7,348,368	7,327,634

Maklumat terperinci Pelaburan dapat dirujuk di Lampiran 4 - Penyata Akaun Memorandum Pelaburan pada 31 Disember 2016.

9. MEMORANDUM LIABILITI

Memorandum Liabiliti menunjukkan sebahagian liabiliti Kerajaan iaitu Hutang Awam yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Hutang Awam

Hutang Awam adalah terdiri daripada baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan. Ini termasuklah jumlah pinjaman yang diterima untuk dipinjamkan balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan Negeri serta untuk membiayai perbelanjaan pembangunan dan projek Perumahan Awam Kos Rendah.

Maklumat terperinci Hutang Awam dapat dirujuk di Lampiran 5 - Penyata Akaun Memorandum Hutang Awam pada 31 Disember 2016.

Hutang Awam pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

<i>Perihal</i>	<i>2016</i> <i>RM</i>	<i>2015</i> <i>RM</i>
PINJAMAN		
Hutang Awam		
Pinjaman Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	260,870,218	262,804,331
Pinjaman Projek Bekalan Air*	820,474,037	791,302,121
Pinjaman Projek Syarikat Majaari Sdn. Bhd.	30,000,000	30,000,000
Pinjaman Projek Perumahan Awam Kos Rendah	59,095,171	59,971,019
Pinjaman Projek Sektor Pelbagai	225,922,333	210,734,456
JUMLAH HUTANG AWAM	1,396,361,759	1,354,811,926

*Kerajaan Negeri Kelantan masih mengambil kira amaun berjumlah RM554.52 juta sebagai baki hutang belum selesai sehingga perjanjian novasi di antara Kerajaan Persekutuan dan Pengurusan Aset Air Berhad (PAAB) dimuktamadkan walaupun semua *Conditions Precedent* di perjanjian utama telah dipatuhi sepenuhnya pada 12 Oktober 2016.

10. AKAUN BELUM TERIMA

Akaun Belum Terima pada 31 Disember 2016 adalah berjumlah RM106,499,709.45. Daripada jumlah tersebut sebanyak RM57,519,391.39 adalah dari Denda Cukai Tanah.



DICETAK OLEH
PERCETAKAN NASIONAL MALAYSIA BERHAD
KUALA LUMPUR, 2017
www.printnasional.com.my
email: cservice@printnasional.com.my
Tel.: 03-92366895 Faks: 03-92224773



JABATAN AUDIT NEGARA MALAYSIA

No. 15, Aras 1-5, Persiaran Perdana, Presint 2, Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan, 62518 Putrajaya.

| Tel : +603 8889 9000

| Faks : +603 8888 9721